

Náčrt historie farností Sudice na Hlučínsku do počátku 20. století

Marek Skupien

Sudice (německy Zauditz, Zaudicz) leží 15 km severovýchodně od Opavy a 16 km severoseverozápadně od Hlučina uprostřed třebomsko-sudického výběžku v mírně zvlněné zemědělské krajině Hlučínské pahorkatiny. Terén se svažuje až do údolí Oldřišovského potoka. Ves je situovaná na hranici s Polskem.

Dějiny sudické farnosti doposud neupoutaly výraznou pozornost historiků. Skutečně jen velmi rámcově zachytil v 60. letech 19. století historii okrsku kostela sv. Jana Křtitele Řehoř Wolný.¹ Teprve po více než sto letech na něj navázal P. Josef Krakovič v nepublikované „kronice–matricule–děkanství Hlučín“.² Ten doplnil rajhradského benediktina především pokud se týká posloupnosti duchovních správců a pomocných kněží. Dějinám sudického farního obvodu se pak naposledy povšechně věnoval Paul Wilpert s kolektivem, a to v nepublikovaném vícesvazkovém díle o minulosti Sudic.³ Pasáže věnované farnosti však pro starší období evidentně trpí nevyužitím pramenného materiálu, a tak lze význam jinak nepochybně hodnotné práce spatřovat v jistém informativním přínosu až pro období od 18. století. Následující stat' má být experimentem o rekonstrukci historie sudické farnosti. Je třeba si ovšem uvědomit, že se zde může prezentovat jen pokus letný a nezachycující vývoj sudického kostelního okrsku v širších vazbách. Jeho minulost převyprávíme do počátku 20. století, kdy v Sudicích shořel tamní starý kostel, který zároveň nahradila nová monumentální svatyně.

Počátky církevní správy na Opavsku nejsou jasné. Rovněž v případě Sudic jsou zamlženy absencí pramenů. Lokalita se pravděpodobně poprvé zmiňuje v písemných pramenech ve druhé čtvrtině 13. století, a to právě v souvislosti s osobou místního plebána. V letních dnech roku 1238 pobýval moravský markrabě Přemysl na Velehradě a v jeho suitě nechyběli také dvorští kaplani. Přední místo mezi nimi zastával „...*Petrus plebanus de Sudiz...*“, který svědčil na Přemyslově listině vydané ve prospěch velehradských „šedých mnichů“ (1. srpna 1238).⁴ O faráři Petrovi bohužel není známo nic bližšího. Nemůžeme také říci, že se s naprostou nepopiratelností jednalo o duchovního správce ze Sudic u Opavy. Míra probability je ovšem vyšší, když si uvědomíme, že pro další dvoje Sudice (okres Třebíč; okres Blansko) nemáme v jejich historii doloženu existenci samostatné duchovní správy ani kostela.⁵

Na nejisté půdě se pohybujeme i v případě datace a okolností zřízení farnosti. Pokud budeme klást terminus ante quem k roku 1238, lze přemýšlet o poslední čtvrtině 12. století jako o mezníku a quo pro konstituování sudické farnosti. Tehdy Přemyslovci v souvislosti se stabilizací čerstvě získaného Holasicka zahájili postupný proces budování bazální farní sítě, obdobné té, která fungovala ve vnitrozemí. Také fundátor fary, respektive v roce 1238 nepřímou zmiňovaného kostela, zůstává obestřen tajemstvím. Skutečnost, že plebán Petr vykonával funkci markraběcího kaplana, by mohla představovat jistou, nicméně slabou indicii

¹ Gregor WOLNÝ, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften I/5*, Brünn 1863, s. 289–291.

² K roku 2005 se originál kroniky psané v letech 1972–1978 nacházel na faře v Kravařích. Xerokopie je uložena ve Státním okresním archivu (dále SOKA) Opava, fond Farní úřad Hlučín, kopie přiložená u fondu. K Sudicím srov. s. 313–326.

³ Paul WILPERT a kol., *Beiträge zur Zauditzer Chronik. Historisch-topographisch-statistische Beschreibung des Ortes Zauditz/Sudice. Gesamtausgabe I–VII*, Berlin 2007; srov. zejména svazek II, s. 149–168.

⁴ *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* (dále CDB) III-2. Edd. Gustav FRIEDRICH – Zdeněk KRISTEN, Pragae 1962, s. 246–248, č. 194.

⁵ Srov. Jan KNIES, *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Boskovický okres*, Brno 1904, s. 174–176 a František DVORSKÝ, *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Náměšťský okres*, Brno 1908, s. 313–314.

pro zeměpanský patronát a možná tedy i pro zeměpanskou držbu Sudic. S notnou dávkou obezřetnosti pak lze uvažovat o zeměpánech jako o zakladatelích kostela, kterému u církevních úřadů vyjednali farní práva. Na okraj připomeňme, že první známou osobou nějakým způsobem vlastnický spojenou se sudickým statkem byl Svojše ze Sudic (man pánů z Fulštejna?), který si roku 1313 koupil majetek v Benkovicích na Ratibořsku (zároveň nejstarší spolehlivá zmínka o obci).⁶

Dochované písemné prameny nás o středověkých církevních poměrech v sudické farnosti zpravují jen zřídka. Omezují se víceméně na jména farářů a patronát. Zatímco v případě výše vzpomenutého Petra existuje určité procento nejistoty ohledně jeho působení v Sudicích, u dalšího známého duchovního správce již tomu tak není. Počátkem května roku 1370 se ve večerních hodinách sešla v Opavě v domě předního měšťana Hanmana Zahradníka společnost, která byla svědkem právního pořízení, kterým farář z Hradce u Opavy Jan získal od pražského a vrtislavského oltářníka Slavaty mlýn v Brance. Do Opavy tehdy dorazil také sudický plebán Drslav („...*Dryslao in Czauditiz Plebano*...“).⁷

Relativně záhy nám prameny představují dalšího faráře – Mikuláše. Objevuje se v úloze svědka na listině z 10. května 1382, kterou vydala ratibořská vévodkyně Anna Hlohovská se synem Janem II. Opavsko-Ratibořským („...*Nicolaus Pfarrer in Czudiz*...“).⁸ Dokument se týkal platu k mariánskému oltáři ve farním kostele v Ratiboři. Augustin Weltzel označil Mikuláše a jeho kolegu bruntálského faráře Jana za dvorské notáře.⁹ Mikuláš tedy snad pracoval také jako vévodský notář, nicméně Josef Zukal, který listinu (patrně se nedochovala) určitě viděl, označuje pouze Jana jako protonotáře vévodkyně.¹⁰ Jak Drslav, tak Mikuláš byli možná prezentováni na faru příslušníky mocného rodu pánů z Fulštejna, protože tito, konkrétně Žibřid (Seifried) z Křanovic, vystupují v tzv. dílčích listinách z roku 1377 jako vlastníci panství Sudice (k němu náležel i Petřatín, Rohov a Stibořice).¹¹ K druhému zmiňovanému ještě dodejme, že byl možná totožný s nejmenovaným sudickým farářem z počátku 15. století či ještě s později doloženým Mikulášem z Lichnova (srov. níže).

Dalšího duchovního správce („...*pharrer czu Czauditiz*...“) registrujeme v dopise Eufemie ze Sudic a Vartnova. V něm se konstatuje, že Eufemie má dědictví v Sudicích,

⁶ *Codex diplomaticus Silesiae* (dále CDS) II. Urkunden der Klöster Rauden und Himmelwitz, der Dominicaner und der Dominicanerinnen in der Stadt Ratibor. Ed. Wilhelm WATTENBACH, Breslau 1859, s. 123–124, č. 15; snad též Svojše ze Sudic se zmiňuje k roku 1330 a k roku 1331 se připomínají „...*Heinrich und Swoysho von Czudicz*...“ – srov. *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae*. Urkunden-Sammlung zur Geschichte Mährens VI. Edd. Petr Ritter von CHLUMECKY – Josef CHYTIL, Brünn 1854, s. 305, č. 398 a CDS XXII. Edd. Colmar GRÜNHAGEN – Konrad WUTKE, Breslau 1903, s. 120, č. 5017. Dále uveďme, že jistý Svojše svědčil v roce 1295 na listině Kazimíra Bytomského – srov. CDS II, s. 110, č. 6. Zda se jednalo o sudického Svojšeho, je nejisté. Josef PILNÁČEK, *Rody starého Slezska 4*, Brno s. d., s. 1216 (č. 1730), ztotožňuje sudické Svojše z rodem Svojšů z Adlaru a Zahrádky. Ladislav HOSÁK, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Praha 2004 (reprint prvního vydání z roku 1938), s. 838, registruje Sudice poprvé k roku 1327, kdy je měl vévoda Mikuláš II. Opavský prodat ratibořským dominikánům. Už jen proto, že prameny, na které v této souvislosti odkazuje nemají se Sudicemi nic společného, nebudí Hosákova zpráva věrohodný dojem.

⁷ Text listiny byl přepsán do pamětní knihy farnosti Hradec nad Moravicí z let 1784–1997 (tzv. Matrice nova), s. 13–14. Originál kroniky se nachází na faře v Hradci nad Moravicí, xerokopie je uložena v SOKA Opava, fond Farní úřad Hradec nad Moravicí, kopie přiložená u fondu. Srov. také *Farní kronika farnosti Hradec nad Moravicí*. Ed. Artur SOMMER, Hradec nad Moravicí 2002, s. 14–17 (zde i český překlad písemnosti) a *Regesten zur Geschichte des Herzogthums Troppau (1061 – 1464)*. Ed. Franz KOPETZKY, Wien 1871, s. 96, č. 355 (regest listiny, svědkové neuvedeni).

⁸ Augustin WELTZEL, *Geschichte der Stadt Ratibor*, Ratibor 1861, s. 333.

⁹ TAMTÉŽ, s. 333.

¹⁰ Josef Zukal si vepsal regest dokumentu na list, který pak vlepil do Kopetzského edice, konkrétně do exempláře, jenž dnes uložen v knihovně Zemského archivu (dále ZA) v Opavě – sign. U 465, list je vlepen mezi s. 106 a 107.

¹¹ Vincenc PRASEK, *Překlad s výkladem na dílčí listy země Opavské z r. 1377*, in: VII. program českého vyššího gymnasia v Opavě za rok 1889/1890, Opava 1890, s. 15.

Petřatíně a Rohově.¹² Paní Ofka, jak se jí říkalo, byla dcerou Půty ze Sudic a Potštejna, který někdy po roce 1377 získal sudický statek pravděpodobně sňatkem (s blíže neznámou dcerou Žibřida z Křanovic?).¹³ Bezpečně již za Půtova života měli sudičtí faráři na starosti také farníky z městečka Sudice (většinou kolonisté z Dolního Německa), které bylo neznámo kdy a kým (pány z Fulštejna?) lokováno v blízkosti starší vesnice (první doklad o městečku máme z roku 1405, kdy se hovoří o městské taberně).¹⁴ Eufemie byla provdána za Štěpána z Vartnova a Holštejna, který se tak stal patronem sudického chrámu (zemřel krátce před 9. březnem 1417). Výše uvedené prohlášení bylo sepsáno velmi pravděpodobně někdy krátce před 14. prosincem 1405.¹⁵ Farář byl zároveň Eufeminým kaplanem a na písemnost přitiskl svou pečeť. Ta je sice nezřetelná, ale jedná se evidentně o pečeť šlechtickou. Jistojistě lze na ní rozpoznat heraldicky doprava obrácený (snad kbelíkový) helm s nezřetelným klenotem (rozevřená orlí křídla?). Právě proto se mohlo jednat o pečeť faráře Mikuláše, který pocházel z rodu rytířů z Lichnova a je doložen jako sudický farář v letech 1416–1419. O jeho původu víme, že byl synem Petra z Lichnova a Anny z Lichnova. Se svými bratry Denhardem, Janem a Pavlem uzavřel v roce 1419 spolek na své statky (čtvrtým známým sourozencem byla sestra Markéta).¹⁶ Rytíři z Lichnova podle všeho nebyli zcela bezvýznamnou rodinou. Mikulášův otec a bratr Pavel totiž zastávali úřad krnovského zemského komorníka.¹⁷ V roce 1416 se Mikuláš účastnil po boku vlastníka větší části Sudic a patrona, Štěpána z Vartnova a Holštejna, jednání krnovského zemského soudu ve věci sporu o hranice mezi Sudicemi a Petřatínem („...*Niclas von Lichtnaw Pfarre zu Czudicz...*“).¹⁸ Mikuláš spolupracoval také se Štěpánovým stejnojmenným synem a možná podobně jako patron, byl i on stoupencem reformních myšlenek Jana Husa. Štěpán (mladší) z Vartnova a Holštejna totiž pečtil protestní list české a moravské šlechty do Kostnice z 2. září 1415.¹⁹

Sudic a jejich obyvatelstva se neblaze dotklo období husitských válek. Ze Štěpánových pŕuhonů ze 40. let 15. století se dovídáme, že Sudice dva a půl roku (někdy v letech 1434–1437) držel husitský válečník Boček Puklice z Pozořic, který z Oder vyrážel na výpravy, při nichž husité loupili i na statcích přívrženců kalicha. Jedno trápení skončilo a zanedlouho museli farníci prožít druhé. Z další Štěpánovy žaloby vyplývá, že na podzim roku 1438 dvakrát vtrhl do Sudic jiný husitský válečník, Jan Čapek ze Sán. Poprvé místo vypálil a povraždil zdejší osadníky. Při opětovném přepadu v Sudicích zase hořelo, přičemž krutý nájezdník s lupem odtáhl na svůj hrad (Polskou) Ostravu.²⁰ Nevíme, zda v té době utrpěl nějaké škody také sudický svatostánek nebo fara. Stejně tak zůstává otevřená otázka možného

¹² Srov. ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 444 a *Zemské desky krnovské* (dále ZDK). *Svazek I. 1403–1522*. Ed. Dalibor PRIX, Opava 2008, s. 243, č. 381.

¹³ Skutečnost, že Půta mohl Sudice nabýt sňatkem, naznačuje zápis v zemských deskách z roku 1409 – srov. ZDK I, s. 246–247, č. 385.

¹⁴ K vysazení městečka srov. Karel KUČA, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII, Str – U*, Praha 2008, s. 181. K prvnímu dokladu o městečku srov. ZDK I, s. 37, č. 9, k osadníkům pak ZDK I, s. 246–247, č. 385.

¹⁵ Nedatované prohlášení vročil Dalibor Prix s velkou pravděpodobností před 14. prosincem 1405 – srov. ZDK I, s. 243, č. 381.

¹⁶ ZDK I, s. 74, č. 73.

¹⁷ Srov. Prixův úvod k edici ZDK I., s. 9, pozn. 11.

¹⁸ ZDK I, s. 64, č. 55.

¹⁹ *Ze zpráv a kronik doby husitské*. Ed. Ivan Hlaváček, Praha 1981, s. 196–203, č. 336. Dále srov. např. Jiří JUROK, *Moravský severovýchod v epoše husitské revoluce*, Nový Jičín 1998, s. 27, pozn. 25. K rodu pánů z Holštejna srov. David PAPAŽÍK, *Páni z Holštejna. Významný, ale zapomenutý panský rod*, České Budějovice 2007.

²⁰ *Libri citationum et sententiarum seu Knihy pŕuhonné a nálezové III-2. Pŕuhony Olomúcké 1437–1448*. Ed. Vincentius BRANDL, Brunae 1880, s. 525, č. 481 a s. 549, č. 629. Srov. také J. JUROK, *Moravský severovýchod*, s. 120 a 133; Pavel KOUŘIL – Dalibor PRIX – Martin WIHODA, *Hrady českého Slezska*, Brno – Opava 2000, s. 337, 490 a 519; David PAPAŽÍK, *Jan Čapek ze Sán. Jezdec na konec světa. Vojevŕdce, kondotier a zbohatlík 15. století*, České Budějovice 2011, s. 141–142.

dosazování kněží podobojí na zdejší beneficium. Vzhledem ke konfesní příslušnosti Bočka a především patrona, Štěpána z Vartnova a Holštejna, to ale lze předpokládat. Štěpánova náboženská orientace však zapříčinila konfiskaci jeho hornobenešovského panství s hradem Vartnovem vévodou Janem II. Opavsko-Ratibořským (1421).²¹ Marná snaha o navrácení zmíněného dominia, které získal jeho strýc Bernard Bírka z Násilé, nakonec donutila Štěpána, aby Birkovi v roce 1447 prodal i svůj majetek v Sudicích „...y *stiem kostelnym podavanym*...“²² Sudičtí duchovní správci, jejichž jména však zůstávají anonymní, tak získali v novém patronovi přísného katolíka. Je tedy vysoce pravděpodobné, že Bírka prezentoval na faru osoby stejné náboženské orientace.

Do konce 15. století se připomíná již pouze jeden sudický farář, a to koncem 80. let jistý Jurga („...*Jurgu ffararzem Sudiczsky/m/...*“). Ten mohl spolupracovat s novými patrony, které registrujeme po Bírčích (nelze vyloučit, že po Bernardovi dědil jeho sudický majetek syn Hynčik), tedy s Janem Pyřinou z Ketře na Petrovicích (zemřel před 21. únorem 1494) a Janem Starým Bohatým ze Žerotína na Fulneku (větší část Sudic, tedy městečko i s podacím – „...*kostela podaczie*...“), mu byla vložena do zemských desk 21. února 1494).²³ Jurgy se týkají dva zápisy v opavských pùhonech z roku 1488.²⁴ V té době se dostal do sporu s Kryštofem z Hradčánek, jenž mu nebyl ochoten odvádět plat k oltáři v Ketři. Ten měl údajně činit pět věrduňků a několik grošů. Protože žalující strana nemohla prokázat jeho původní výši, byl soudem prozatím stanoven na dva a půl věrduňku a několik grošů. Ze záznamu vyplývají mj. následující skutečnosti:

1. Někdo zakoupil před rokem 1488, respektive před rokem 1468 (oltářní listinu viděl před dvaceti lety opavský oltářník Toštava) plat k oltáři v Ketři, který se odváděl z Hradčánek.
2. Oltářní listina byla zcizena „mocnú rukú“ za času válek. Nepochybně se jednalo o česko-uherské války (opavský zemský hejtman Bernard Bírka byl věrným stoupencem Jiřího z Poděbrad). Konflikt napáchal v Sudicích asi větší škody, čemuž by nasvědčovala zmínka o pusté tvrzi („...*ys kopczem huornym*...“) ve vkladu z roku 1494.²⁵ Došlo tehdy také k poškození kostela či fary?
3. Dokument byl uchováván v Sudicích, nejspíše na faře. Jurga byl ketřský oltářník. Protože ale písemnost neviděl, museli být oltářníky i jeho předchůdci. Držení oltářnictví bylo tedy vázáno na držení sudického benefícia.

Druhá pře se týkala sporu o výši blíže nedefinovaného platu, který odváděl zmiňovaný Kryštof olomouckému kanovníkovi Danielovi (z Kostelce?). Peníze měly být dodány Jurgovi,

²¹ Srov. P. KOUŘIL – D. PRIX – M. WIHODA, *Hrady*, s. 521.

²² ZDK I, s. 129, č. 191. V souvislosti s Birkovým nabytím Sudic pak poněkud budí rozpaky pozdní zpráva Bartoloměje Paprockého z Hlohol a Paprocké Vůle, že ještě koncem 16. století existovala listina z roku 1447, podle které Štěpán prodal „...*Wes swau vlastný gměnem Sudice*...“ Birkově sestře Žofii z Vrbna – srov. Bartoloměj PAPROCKÝ Z GLOGOL A PAPROCKÉ WOLY, *Zrcadlo slavného markrabství moravského*, Ostrava 1993 (faksimile prvního vydání z roku 1593), list LXIII. Ve skutečnosti se ovšem asi jednalo o akt, jímž Bírka uzavřel se svou sestrou a jejími dětmi na sudické zboží stupek – srov. ZDK I, s. 129, č. 192. Zařazení lokality do sídelně-právní kategorie městečka patrně nebylo Paprockému známo. K Bernardu Birkovi z Násilé nejnověji Petr KOZÁK, *Z dolnoslezské Olešnice do hlavního města Českého království. Pozoruhodný život opavského zemského hejtmána Bernarda Bírky z Násilé († 1483)*, in: Jiří Brňovják – Waclaw Gojniczek – Aleš Zářický (edd.), *Šlechtic v Horním Slezsku / Szlachcic na Górnym Śląsku*. Vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.–20. století). Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV–XX wiek), Katowice – Ostrava 2011, s. 107–130.

²³ Srov. ZDK I, s. 172–173, č. 274.

²⁴ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 777, fol. 16r, 16v. Oba zápisy byly ex post opsány do opavské památné knihy (ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 821, fol. 49r, 50r), ovšem s nepřesnou datací k roku 1498 (pouze u prvního zápisu). Vincenc PRASEK, *Historická topografie země Opavské*, Opava 1889, s. 251, který nezaregistroval texty v pùhonech, pracoval tedy s letopočtem 1498 a navíc spojil obě žaloby na Kryštofa v jednu.

²⁵ Srov. ZDK I, s. 172–173, č. 274.

který pro kanovníka vybíral platy. Jurgu lze tak s vysokou mírou pravděpodobnosti pokládat za kněze hlásícího se k přijímání podjednou.

Patron sudického chrámu Jan Starý Bohatý ze Žerotína na Fulneku (zemřel 1499) byl utrakvistou (tolerantním), a v podobném duchu byly jistě vychovány i jeho děti, které po něm dědily.²⁶ Možná tedy Žerotínové prezentovali na sudickou faru stoupence kalicha. To je ovšem jen čirá spekulace, protože prameny pro žerotínskou éru v dějinách Sudic o zdejších kostelu, faře a duchovních správcích mlčí.

Déletrvající snaha Janových dědiců o prodej Sudic zapříčiněná spory mezi sourozenci (proti ztrátě panství se ohradil Viktorín Jičínský ze Žerotína) nakonec nevyšla naprázdno a patrně někdy v první půli 20. let 16. století přicházejí do městečka na dlouhou dobu Oderští z Liděrova, tedy rod, s nímž byl spjat přelomový okamžik v dějinách farnosti. Ve spojitosti se Sudicemi poprvé vystupují v roce 1526 (bratři Petr a Jaroslav; Jaroslavovi bylo panství i s podacím vloženo do zemských desk až 1533).²⁷ Tehdy dvakrát zažaloval u krnovského zemského soudu Petr Oderský z Liděrova koberického pána Jana Donáta z Velké Polomi a na Nové Cerekvi. V druhém půhonu jej obvinil, že „...*lidj swych z Koberzicz : kterzy slowú osmilaniczy Ktomú miti nechcze, aby ten osep obilny kniezy Janowi ffararzy me/mu/ Sudiczke/mu/ wydawaly : kterzyž gsú odstarodawna przetkom geho ffararzem sudiczky. wzdyczky wydawaly...*“ (stejně kauzy se možná týkala také prvně zapsaná žaloba).²⁸ Konkrétní výsledek stížností neznáme, nicméně strany se smířily. Farář zmiňovaný v citaci byl nejspíše Jan Werner, kterého nám prameny z let 1529–1530 představují jako sudického duchovního správce (1529 – „...*knieze Jana Wenera ffararze... Sudiczkeho...*“)²⁹ a oltářníka u oltáře sv. Kateřiny v opavském farním kostele, a to v souvislosti se sporem bratrů Tvorkovských z Kravař ohledně odvádění platu k oltáři (zakoupil jej nakonec v roce 1530 Werner).³⁰ Jan držel sudické obročí patrně až do roku 1539, kdy faru předal opavskému oltářníkovi Benediktovi. Ten tehdy u konzistoře obvinil Wenera z neoprávněného vniknutí na sudickou faru, přičemž mu tam měl uloupit nějaké věci. Jan argumentoval tím, že převzetí benefícia bylo důsledkem dohody uzavřené v domě (opavského) děkana.³¹ Nevíme jak nadřízené církevní úřady spor vyřešily. Každopádně katolická orientace obou duchovních je zřejmá a totéž lze v té době předpokládat i u patronů. Benedikt zůstává blíže neznámý, ale mohlo se jednat o opavského oltářníka Beneše, kterého v roce 1528 obvinil Jaroslav Oderský z Liděrova. Nelíbilo se mu, že si činil nároky na plat, jenž podle patrona patřil „...*koltarzy w Sudiczich na ffararze...*“ Sudický pán žalobu nakonec stáhl a je možné, že se tehdy paradoxně vytvořily předpoklady, aby se Beneš stal budoucím sudickým farářem.³²

Někdy před rokem 1559 uvedli Oderští z Liděrova na faru v Sudicích kněze Jana Sedlice („...*Jane/m/ Sedlyzem Niegdy fararzem sudizky...*“). S uvedeným letopočtem se váže jeho pře s Petrem Oderským z Liděrova o nezaplacené příjmy.³³ Rozhodnutí soudu známe: Petr nebyl povinen Sedlicovi dát 9 zlatých, a to proto, že neměl v Sudicích vikáře, farníci mu však museli odevzdat zadržovaný desátek. V pozadí sporu Sedlic kontra Oderský by se mohla skrývat událost, která v podstatě natrvalo ovlivnila dějiny Sudic, respektive farnosti. Velmi

²⁶ K Žerotínům srov. Jiří STIBOR, heslo z *Žerotína*, in: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. Sešit 10. (22.), Ostrava 2007, s. 75–183.

²⁷ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 112v, 113r a inv. č. 946, fol. 10r (vklad Bernarda ze Žerotína na Fulneku Jaroslavovi Oderskému z Liděrova). Ke sporu Žerotínů srov. poznámku Dalibora Prixe v ZDK I, s. 297–298, č. 441.

²⁸ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 113r.

²⁹ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 225v.

³⁰ Ke sporu týkajícího se oltářního platu srov. ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 222r, 225r, 225v. K případu dále srov. *Opavský listinář V*. Ed. František ŠIGUT, Opava 1996, s. 49, pozn. 3.

³¹ G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 291.

³² ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 219r.

³³ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 846, fol. 5r.

pravděpodobně kolem poloviny 16. století Oderští z Lidéhova konvertovali k luteránství a s nimi pochopitelně i určitá část poddaných, která přestala přispívat na výživu katolického faráře. Ten musel kvůli reformaci odejít či byl přímo vyhnán. Lze si představit, že s Janem Sedlicem opustil Sudice na dlouhou dobu katolický kněz. Nastíněnou konstrukci podporuje zmínka o predikantovi z nedalekých Rozumic v oderských městských účtech k roku 1556.³⁴ Ves totiž taktéž náležela rodu erbu palečného kola, v té době konkrétně výše zmíněnému Petrovi. Patrně zanedbatelný nebo vůbec žádný vliv na šíření myšlenek Martina Luthera v Sudicích měli evangeličtí Macákové. Majetek zde drželi totiž jen velmi krátce. Díl městečka jim byl do krnovských zemských desk vepsán v polovině 50. let 16. století (1556), přičemž již v roce 1557 jej vložili Petrovi Oderskému.³⁵

O genezi a počátečním vývoji protestantismu v sudické farnosti nevíme v podstatě nic, ale mladší prameny nemálo a jednoznačně svědčí o hlubokém zakořenění reformačních myšlenek v okrsku kostela sv. Jana Křtitele, což se týkalo především Sudic a Stibořic. Např. v době vrcholící protireformace na Opavsku a Krnovsku evidoval farář Bartoloměj Bedřich Horatius na počátku 70. let 17. století vedle 400 komunikantů také stejný počet nekatolíků.³⁶ Pokud jde o prvně jmenovanou lokalitu, můžeme obecně říci, že po pruské anexi se protestantům, náležejícím původně k farnosti Rozumice, začalo svobodněji dýchat, přičemž velký rozvoj pak zdejší evangelická obec zaznamenala na přelomu 19. a 20. století (podobně jako stibořičtí nekatolíci – 1870 zřízení vlastní farnosti, 1873 vysvěcení kostela), kdy se jim podařilo založit vlastní hřbitov (1881) a postavit kostel (1909).³⁷ Dosud neznámé dějiny sudických luteránů (téma by zasluhovalo samostatnou studii) skončily s poválečným odsunem německého obyvatelstva.

Zhruba od počátku druhého půle 16. století tedy vystřídali katolické kněží v Sudicích luteránští pastoři. O životě v nekatolickém farním okrsku prameny mlčí a také jména predikantů se skrývají v anonymitě. Jedinou výjimkou je zmínka z roku 1616 o Tobiášovi Hoffmannovi, dříve faráři v Žopovech. K roku 1622 je pak doložen jako pastor v Rýžovišti. Možná, že mu k místu sudického duchovního správce dopomohl jeho bratr Jan, doložený v letech 1604–1609 jako pastor v nedaleké Třebomi. Jan přišel na svět v Krnově, kde se možná narodil i Tobiáš.³⁸ Tehdy již Oderští z Lidéhova Sudice nevlastnili, protože je v roce 1592 vložili do zemských desk Arnoštovi Falkenhonovi.³⁹ Velmi pravděpodobně luteránští Falkenhonové drželi sudické panství do počátku třicetileté války. Dominium nakonec zdědila Anna Markéta Falkenhonová, provdaná za Gottfrieda Rybische, věrného přívržence Jana Jiřího Krnovského a téměř jistě evangelíka.⁴⁰ Po jeho smrti (brzy po červnu 1621) se Anna Markéta sice opět vdala, ale panství náleželo jen jí (srov. vklad z března roku 1626).⁴¹ To už

³⁴ Othmar KARZEL, *Die Reformation in Oberschlesien. Ausbreitung und Verlauf*, Würzburg 1979, s. 58.

³⁵ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 946, fol. 19v a 25r.

³⁶ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 43v.

³⁷ Srov. P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 43–47 a *Beiträge I/2*, s. 24–27. První díl kolektivní práce obsahuje přepis a xerokopii sudické obecní kroniky vypracované místním učitelem Maxem Schichorem v roce 1928; kopie velmi kvalitně zpracované pamětní knihy je také uložena v SOKA Opava, fond Archiv obce Sudice, inv. č. 18.

³⁸ Každopádně měl Tobiáš Hoffmann ke Krnovu vazby. Z krnovské pozemkové knihy vyplývá, že sudický farář („...Pfarrherr des Stadtleins Zaudicz...“) nebyl nemajetný, protože v roce 1616 zakoupil za poměrně vysoké částky (na splátky) v Krnově dva domy, a to v Kožešnické ulici od Bernarda Engliesche a měšťanský dům od Heřmana Weißgerbera. Hoffmann žil ještě v roce 1623. Srov. SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, fond Archiv města Krnov, inv. č. 43, fol. 23v a 28r; O. KARZEL, *Die Reformation*, s. 52; Adolf TUREK, *Poněmčování Opavska v 16. a 17. století*, Slezský sborník 48, 1950, s. 197.

³⁹ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 947, fol. 4r.

⁴⁰ Složitě majetkové poměry na sudickém panství po smrti Zikmunda Falkenhona z Malého Krychnova († před 21. zářím 1613), resp. po smrti Seifrieda Falkenhona († před 15. únorem 1617), poctivě zmapoval Václav ŠTĚPÁN, *Bělá očima staletí. Dějiny hlučinské vesnice*, Bělá 2005, s. 16–17. Srov. také ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 846, fol. 45v, 47v, 48r.

⁴¹ V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 17. Srov. také ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 948, fol. 3r.

se blížila dánská okupace Opavska a Krnovska. Vévodství trpěla průtahy vojsk, verbováním, ubytováním, rekvírováním a výpalným. Mansfeldovi muži se nevyhnuli ani Sudicím a někdy v letech 1626–1627 zde vypálili farní kostel (srov. níže; podle zprávy z konce 80. let 17. století se tak stalo v roce 1626) a přitom pravděpodobně také faru a školu.⁴² O dalších konkrétních škodách napáchaných v období nepokojných let neslyšíme. Každopádně to sudičtí neměli lehké. Vypovídá o tom i dopis rytmistra švédského pluku Grubau Matyáše Gottlieba z roku 1642. Sudické dominium mu bylo přiděleno pro obživu jeho kompanie. Aby se civilisté vyhnuli užití „donucovacích prostředků“, museli měsíčně posílat Švédům 100 tolarů.⁴³

Výše připomenutá Anna Markéta Falkenhonová se někdy před červnem 1629 provdala potřetí.⁴⁴ Jejím mužem se stal Adam Václav Podstatský z Prusinovic, zanícený přívrženec císařské strany a katolík. Možná právě tento sudický pán stál u počátku zdlouhavého procesu znovunabytí pozic katolické církve v okrsku kostela sv. Jana Křtitele. Snad se aktivně podílel na tom, že v roce 1633 obdržel sudické beneficium jako komendát farář z Ketře Matyáš Hilgardi.⁴⁵ Stejně tak nelze zcela vyloučit i jeho podíl na odlití kostelních zvonů v roce 1631.⁴⁶ Po smrti Podstatského z Prusinovic (kolem 1635) Sudice nakonec získal Jiří Adam Falkenhon z Glošku.⁴⁷ Tento katolický šlechtic měl eminentní snahu o obnovu farnosti. Jednoznačně to vyplývá z jeho stížnosti z roku 1638. V ní informoval krnovského zemského hejtmána Bernarda Barského z Bášťe o tom, že i když byly sudický kostel, fara a škola před mnoha lety poškozeny ohněm, zůstávají stále „pusté“ a ve svatostánku se nemohou sloužit bohoslužby. Sudický pán z toho vinil farníky z Rohova, Stibořic (polsky Ściborzyce Wielkie; dnes v Polsku) a kobeřických Osmilánů. Ti odmítali odvádět zadržené desátky a jiné důchody a plnit další povinnosti vůči sudickému kostelu a faře. Ačkoliv je Falkenhon již několik let upozorňoval na nutnost dodržování závazků, jeho snaha byla marná. Pro získání financí dokonce navrhoval, aby farníci společně obdělávali obroční polnosti, přičemž výnos měl být zpeněžen a použit na opravy. Proti tomu nebyli jeho poddaní ze Sudic a Petřatína (polsky Pietraszyn; dnes v Polsku), kterým bylo rovněž nařízeno vrátit desátky. Hejtman měl u rohovských a stibořických zjednat nápravu a napsat dopis vrchnosti kobeřických osmiláníků, což skutečně zakrátko učinil. Falkenhon si přál, aby se desátky neprodleně doručily sudickým kostelníkům. Výtěžek z jejich prodeje chtěl sudický pán použít na okamžité zakoupení dřeva a jiné potřeby k obnově kostela, fary a školy. Stavební materiál hodlal dopravit do Sudic ještě v zimě. O to se měly postarat farní osady. Patron zamýšlel stavět kostel již na jaře roku 1639, kdy všichni farníci měli vlastním zrnem osít veškerá obroční pole, a to „...*kaužitku kostela a pomoczy staweni geho...*“⁴⁸ Nevíme sice, v jaké míře se Jiřímu Adamovi podařilo své záměry

⁴² O vypálení kostela nás informují děkanské matriky z poslední třetiny 17. století. Srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r; č. knihy 184a (xerokopie), fol. 38r. Za zpřístupnění třetí knihy (uložena ve vídeňské instituci Zentralarchiv des Deutschen Ordens Wien – DOZA), tedy matriky opavského děkanátu z roku 1691, vřele děkuji dr. Vladimíru Maňasovi (údaj o vypálení kostela na fol. 87r). O vyhoření kostela a navíc také fary a školy hovoří přípis Jiřího Adama Falkenhona z Glošku z roku 1638 (příčina a datace požáru se však neuvádí; „...*kostel sudiczkey z farau a skolau od drahníe leth skrze ohen skodu wzal...*“) – srov. ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207.

⁴³ Josef ZUKAL, *Schwedische Requisitionen in Oberschlesien*, Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens 6, 1910/1911, s. 74; V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 17.

⁴⁴ V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 17.

⁴⁵ G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 214.

⁴⁶ Srov. inventář sudického farního kostela, beneficia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037. Zvony musely viset ve zvonici u kostela, protože ten byl tehdy (tj. k roku 1631) ještě vypálený a zničený. K těmto nedochovaným zvonům blíže srov. níže pozn. 134.

⁴⁷ K němu srov. ZA v Opavě, fond Zukal Josef, inv. č. 192, fol. 243r, 245r, 246v; ZA v Opavě, fond Prasek Vincenc, inv. č. 837, fol. 60r; V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 17–18.

⁴⁸ Přípisy Jiřího Adama Falkenhona z Glošku hejtmanovi Barskému a hejtmána Barského jeho švagru Jiřímu Jetřichovi Kotulínskému z Kotulína na Kobeřicích jsou uchovány v ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207.

realizovat (zemřel krátce po 25. březnu roku 1641), ale musel to být nepochybně on, kdo prezentoval na sudickou faru Jana Kašpara Lautenbergera (Lautenburger).⁴⁹ Ten byl investován v roce 1639. Předtím působil od září 1638 jako farář v Suché Rudné na Bruntálsku.⁵⁰ V sudickém kostele mohl sloužit bohoslužby maximálně někdy do počátku 40. let 17. století. V létě 1644 nový patron Jan Benedikt Panský ze Šibic⁵¹ (jinak ze Střezetic; 1643 se oženil s Evou Hostivařskou z Kostelce, vdovou po Falkenhonovi, jenž zemřel brzy po 25. březnu 1641) požádal generálního vikáře a oficiála Kašpara Karase z Rhomsteinu, aby byl na faru investován křanovický farář Urban Janicius. Na generálního vikáře se obrátil se stejnou prosbou i Janicius.⁵² Křanovice a okolí tvrdě postihl vpád švédských vojáků v roce 1642 a on byl nucen odejít do exilu v Bořutíně.⁵³ Protože křanovická fara byla zcela zničena a Janicius ji chtěl opravit, požádal o administraci vakantní sudické fary, která, na rozdíl od křanovické, měla jisté příjmy. Ze slov patrona vyplývá, že kněze Urbana přijal na sudické beneficium už jeho předchůdce Falkenhon z Glošku. Faru tehdy z neznámých důvodů (švédská invaze?) ale neobdržel. Zda se mu to podařilo napodruhé, není jisté. Zemřel v Bořutíně, a to dvě léta po své prezentaci do Sudic, což by mohlo být slabým vodítkem k tomu, že faru skutečně dostal. Právě letopočet 1646 totiž děkanské matriky kladou do souvislosti s působením faráře Ondřeje Františka Beyma v Sudicích.⁵⁴ Otázkou je, nakolik toto tvrzení odpovídá realitě. Beyma máme bezpečně doložené dobovými prameny k roku 1647 jako faráře velkopetrovického a v období let 1651–1652 spravoval současně církevní obvody Sudice a Velké Petrovice.⁵⁵ O Beymovi víme, že měl spory s luteránem Jindřichem Vilimovským z Kojkovic na Rohově o zadržené desátky, které měli odvádět rohovští poddaní (něco mu dlužil také jistý Stanislav Jusevský, asi předchozí majitel Rohova).⁵⁶ Výsledek pře neznáme. Beym, rodák z Toszku u Bytomi, se dostal i do konfliktu s nadřízenými úřady. Podle zprávy opavského děkana žil více jako voják než klerik a měl by být poslán do severní Afriky a Indie.⁵⁷ Co se za tím konkrétně skrývalo a zda byl vynesena nějaký trest, nevíme. Žalovaný každopádně musel své chování vysvětlit konzistoři. Beym i nadále působil v prostředí světského kléru, protože v letech 1666–1683 farářoval v Neplachovicích.⁵⁸ V Sudicích se zdržel nejdéle do roku 1655, kdy měl zdejší faru spravovat křanovický farář

⁴⁹ Srov. neúplně dochované pamětní záznamy psané farářem Arnoštem Jureczkou v první půli 20. století (do roku 1939) a retrospektivně zachycující události od 16. století. Zápisy jsou součástí tzv. knihy miscelanei – SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1. Informaci o Lautenbergerovi Jureczka (zápisy, s. 6) patrně získal v aktech farního archivu, jehož písemnosti byly z velké části zničeny v době druhé světové války. Lautenbergera evidoval Jureczka také v pamětní knize farnosti – SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 6.

⁵⁰ Gregor WOLNÝ, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften I/4*, Brünn 1862, s. 282.

⁵¹ K Janovi Benediktovi Panskému ze Šibic srov. ZA v Opavě, fond Prasek Vincenc, inv. č. 837, fol. 60r a V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 18.

⁵² Obě supliky v ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3021.

⁵³ K postižení Křanovic a k Janiciovi srov. Norbert MIKA – Joanna KLINOS, *Křanovice i okolice. Monografia gminy*, Racibórz 2006, s. 52; Václav ŠTĚPÁN, *Dějiny obce Chuchelné 1349–2009*, Opava 2009, s. 39.

⁵⁴ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 184a, fol. 39r; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88v. Sudický farář Václav Jindřich Freundt položil na počátku 18. století působení Beyma v Sudicích již k roku 1640 (v tom případě by ovšem musel být investován na sudickou faru dvakrát) – srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁵⁵ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549.

⁵⁶ Ve Velkých Petrovích Beymovi dělal problémy jiný luterán Jindřich Rejzvic z Kadeřína. K tomu a ke sporu s Vilimovským z Kojkovic srov. ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549.

⁵⁷ G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/4*, s. 291.

⁵⁸ K jeho působení v Neplachovicích srov. Marek SKUPIEN, *Nástin církevních dějin Neplachovic (2. část)*, Vlastivědné listy 38/2, 2012 (v tisku).

Vavřinec Ignác Vltavský (Veltavský).⁵⁹ Právě z té doby pochází záznamy o násilné rekatolizační politice Jana Benedikta Panského ze Šibic. Z korespondence tohoto přísného katolíka s krnovským zemským hejtmanem Janem Geraltovským (1655) vyplývá, že na svého pána si stěžovalo několik řemeslníků (nepochybně ze Sudic), které Panský držel ve vězení a nechával je bít.⁶⁰ Ze žaláře mohli být propuštěni jedině po konverzi ke katolictví. Bití bylo podle patrona v krnovském knížectví obvyklé a praktikovala je třeba Apolonie Stokavská na Bořutině a Boleslavi. Hejtman takové chování odsoudil, nařídil uvězněné osoby urychleně pustit na svobodu a doporučil Panskému, aby rekatolizaci přenechal duchovním. O dalších podobných akcích sudického pána již neslyšíme. V roce 1661 prezentoval Panský na beneficium Bartoloměje Bedřicha Horatia.⁶¹ Vratislavský diecezáň snad ještě téhož roku faru obdržel, přičemž jeho osud byl spojen se Sudicemi do konce 80. let 17. století (nepochybně do 1688, možná do 1689), kdy odešel do Staré Vsi nad Ondřejnicí (zde investován 23. května 1689).⁶² Jím začala víceméně chronologicky souvislá řada jménem známých sudických duchovních správců.⁶³

Byl to právě farář Horatius, který nám stručně přiblížil stav farnosti po třicetileté válce. Sepsal totiž zprávu pro opavskou děkanskou matriku z roku 1672 a koncem 80. let pro ketřskou děkanskou matriku (kompletována někdy po 4. lednu 1691).⁶⁴ Takřka veškeré informace z mladší knihy pak v roce 1690 opsal i s chybami Horatiův nástupce Valentin Josef Bauer (v Sudicích v letech 1689–1691; případně zde mohl být až do roku 1692; na beneficium rezignoval), a to pro další matriku opavského děkanátu (kompletována 1691).⁶⁵ Zmíníme se jen o některých faktech (ke kostelu a farní budově srov. níže). V prvních dvou matrikách jsou jako držitelky patronátu uvedeny dcery Jana Benedikta Panského ze Šibic (zemřel kolem 1670).⁶⁶ Podle všeho šlo tedy o Elišku Konstancii a Annu Marii. V opavské děkanské matrice z roku 1691 pak Karel Jindřich Brix z Moncle. Při vstupu na rozlehlý hřbitov (ohrazen zdí) stála zvonice, jejíž spodní část byla vystavěna z kamene a horní ze dřeva. Visely v ní tři zvony, čtvrtý malý zvon visel v sanktusníku. O benedikci či konsekraci zvonů, hřbitova a kostela se s určitostí nevědělo. Protože ale vše bylo zneuctěno (tzn. protestanty), uvažovalo se o znovuposvěcení. V roce 1672 se to týkalo i hlavního oltáře sv. Jana Křtitele, nad kterým se celebrou s portatile. Posvěcení se slavilo v neděli před sv. Šimonem a Judou (28. října) a bylo spojeno s procesím a možností získat plnomocné odpustky (poprvé byly udílány asi až koncem 80. let). Také svátek patrona se údajně původně slavil v den výše zmíněných apoštolů, ale od dánské invaze v den sv. Jana Křtitele. V roce 1688 nebo 1689 byl porízen

⁵⁹ Pamětní zápisy faráře Jureczky v tzv. knize miscelaneí – SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1, zápisy s. 6.

⁶⁰ Srov. Josef ZUKAL, *Aktenstücke zur katholischen Gegenreformation im Fürstentume Jägendorf*, Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens 5, 1909/1910, s. 54 a V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 18.

⁶¹ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 43r a č. knihy 184a, fol. 38v.

⁶² Opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88r; Gregor WOLNÝ, *Kirchliche Topographie von Mähren, meist nach Urkunden und Handschriften I/3*, Brünn 1859, s. 106.

⁶³ K prezentaci a investituře některých sudických farářů srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3021. K posloupnosti duchovních správců, pomocných kněží a zámeckých kaplanů G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 291 a zejména Josef KRAKOVÍČ, „*Kronika–matricula–děkanství Hlučín*“, s. 314–326 (SOKA Opava, fond Farní úřad Hlučín, kopie přiložená u fondu). Kooperátora máme poprvé podchyceného k roku 1721 (Ondřej Leopold Hainz) – srov. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 82v.

⁶⁴ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r; č. knihy 184a, fol. 38r.

⁶⁵ Opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 87r. Bauerovo působení v Sudicích k roku 1691 dokládají písemnosti uložené v ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642. V roce 1692 přišel do Sudic farář Václav Jindřich Freundt. Wolný, Krakovič ani pamětní kniha farnosti (SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24) Bauera a Freundta neznají. Totéž platí pro matriku děkanátu Hlučín založenou děkanem Brunem Schneiderem kolem roku 1915 (SOKA Opava, fond Farní úřad Hlučín, kopie přiložená u fondu).

⁶⁶ Panský ze Šibic se uvádí k roku 1672 jako zemřelý (ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r), nezemřel tedy 14. dubna 1674, jak uvedl V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 18.

z milodarů nový hlavní oltář vybavený tabernáklem a portatile (k dispozici byla další dvě cihlová portatile). Vedle něj se v mladších matrikách připomínají ještě dva boční (jeden s větším starobylym křížem, druhý s obrazy a příkrývkami sloužil prozatím „pro lidovou zbožnost“) a vyhovující zděná křtitelnice. Z kostelního pokladu a jiných potřeb se v roce 1672 explicitně zmiňují nový stříbrný pozlacený kalich s patenou a sedm kasulí všech liturgických barev s příslušenstvím. Později se Horatius rozepsal více a uvedl dva stříbrné kalichy (kupy silně zlaceny), dvě monstrance (olověná a mosazná, lunula u obou stříbrná a pozlacená), ciborium (noha měděná, kupa stříbrná a pozlacená), osm cínových svícňů, šest nových a pět starších kasulí, sedm antependií různých barev, šest alb s humerály, tři superpelice, dva misály, agendu, dvě olovené lampy pro hlavní oltář, dva páry korouhví. Novou českou bibli si odnesl Horatiův předchůdce. V ketřské děkanské matrice a opavské děkanské matrice z roku 1691 se hovoří o zděné kostnici. Vedle ní byla dřevěná brána, kterou se kdysi vynášeli jinověrci. Ještě v poslední třetině 17. století existovalo povědomí o bývalém sudickém špitálu. Kostelu plynul k roku 1672 roční plat čtyři toлары z jistého selského pozemku ve Stibořicích a stejnou částku chrám získával z měšťanského domu v Sudicích (oba platy se později neuvádějí). Výnos ze zvonečku činil kolem 40 tolarů. Kostel měl také získat z odkazu Jana Benedikta Panského ze Šibic velkou částku 100 říšských tolarů. Podle všeho je měli vyplatit jeho dědicové, konkrétně manželka Helena Žofie Kyselovská. Peníze ale kostel neobdržel. Patrně tomu bránil sudický pán a luterán Jan Bernard Brix z Moncle. Po jeho smrti (na konci roku 1690)⁶⁷ totiž jeho vdova (výše uvedená Eliška Konstancie Panská ze Šibic; před 1687 již podruhé konvertovala, tentokrát ke katolictví)⁶⁸ a děti (katolíci) uhradili část dluhu, a to v „naturáliích“. Svatostánek získal nový kalich s patenou, čtyři krásné kasule, dvě alby s humerály a další utensilie. Ze sudických důchodů zbývalo proplatit 90 říšských tolarů a 28 českých grošů. Na farních polích o rozsahu půl lánu se mohlo vysít okolo 20 šeflů obilí. U městečka v blízkosti obecní louky se nacházela louka farní, která dávala jednu až dvě fůry sena ročně. A ještě k roku 1672 měl Horatius k dispozici čtyři louky (vynesly ročně tři fůry sena) a pole o výsevkové míře asi devět šeflů na katastru pusté vsi Malá Třebom. Jednalo se o pozemky, které se zanedlouho staly jádrem vášnivého sporu (srov. níže). Na desátkách farář dostával celkově kolem 10 maldrů pšenice a ovsa (1672 – 10 maldrů, cca 1690 – 10 maldrů a dva a půl šeflu). K roku 1672 si Horatius v souvislosti s desátky posteskl, že ve farnosti jsou také zpustošená pole (následek třicetileté války), ze kterých nedostával nic, stejně jako z polností (původně asi poddanských) připojených k dominikálním pozemkům. Tím odpadl příjem zhruba jednoho maldru. Farář také přišel o příjem jednoho šeflu a mírky pšenice a stejně tolik ovsa z měšťanského domu obývaného původně židovským obchodníkem. Dům si ale přivlastnila vrchnost, která nechtěla desátek uznat (ketřská děkanská matrika a opavská děkanská matrika z roku 1691).

Vrchností, kterou měl sudický farář na mysli, byl luterán Jan Bernard Brix z Moncle, který získal sudické panství sňatkem s dcerou Panského ze Šibic.⁶⁹ Sudice držel v době, kdy na Opavsku a Krnovsku probíhala vrcholná protireformace. Rekatolizační misie měli na starosti jezuité. K nejagilnějším misionářům patřil Arnold Engel z Engelflussu, kterému byl Brix pořádným trnem v oku. Vyplývá to z Engelových zpráv z let 1679–1680 týkajících se protireformace.⁷⁰ Vadilo mu, že jako nekatolík zastával zemské úřady a že získal sudický statek (podle krnovského zemského hejtmána šlo však o legální způsob prostřednictvím

⁶⁷ ZA v Opavě, fond Prasek Vincenc, inv. č. 837, fol. 60v. K datu smrti Jana Bernarda srov. také Josef PILNÁČEK, *Rody starého Slezska 2*, Brno s. d., s. 489 (č. 674) a V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 18.

⁶⁸ Doklad o konverzi v ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 263, inv. č. 1550.

⁶⁹ Ke spojení rozděleného dominia v Brixových rukou došlo někdy v polovině 70. let 17. století. Blíže srov. V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 18.

⁷⁰ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549; kart. 263, inv. č. 1550. Srov. také J. ZUKAL, *Aktenstücke*, s. 59; po Zukalovi V. Štěpán, *Bělá*, s. 18–19.

sňatku). Označoval jej nejen jako luterána, ale také jako kalvinistu či pikarta. Se vznětlivým a pro věc neobyčejně zapáleným Engelem spolupracoval také Bartoloměj Horatius. Vztahy tohoto sudického faráře a Brixie tak musely být nutně napjaté, což indikují i další skutečnosti. Horatius vypracoval pro jezuitu dvě svědectví.⁷¹ Počátkem ledna 1680 vyznal, že paní Brixová odpadla od katolické víry a stala se heretičkou (nakonec konvertovala ke katolictví; srov. výše). Již rok se neúčastnila velikonočního přijímání, katolických bohoslužeb a shromáždění a neslavila katolické svátky. Paní Brixová četla heretickou postilu a vyhýbala se všem katolickým kněžím. Horatius pana Brixie vážně napomínal, aby jeho žena navštěvovala o nedělích a svátcích kostel. Ten ale chladně odpověděl, že to nemůže učinit. V další zprávě z března 1680 farář informoval o případu, který se odehrál v létě předchozího roku. Tehdy se v době nepřítomnosti duchovního správce tajně sešli protestanti ze Sudic a Stibořic (větší část farníků z těchto lokalit podle Horatia stále vyznávala luterství; Stibořice náležely evangelickým Bayernům) v lese blízko Sudic. Vedl je jakýsi „falešný kněz“, který Horatiovi jako „loupežný vlk“ odloudil stádo. Pouze on si pobyl týden ve vězení, ostatní zůstali bez trestu. Vše se odehrálo proti císařským dekretům a kauza by měla být řádně prošetřena. Jestli k tomu došlo, o tom prameny mlčí. V průběhu 80. let protireformace vrcholila, nicméně přesto se na Opavsku a Krnovsku udržely protestantské enklávy, k nimž patřily i lokality v sudické farnosti, tedy Sudice a Stibořice. Tamní evangelíci kooperující s velkou luteránskou obcí v blízkých Rozumicích byli i přes sílu rekatolizace velmi aktivní. V roce 1688 podal žalobu na obyvatele Rozumic misionář a tamní administrátor Michael Kržistke. Zmiňuje se v ní i o tom, že se rozumičtí, stibořičtí a sudičtí osadníci účastnili luterského kázání.⁷²

Po epizodickém působení duchovních Melichara Kaschävia a Václava Viktorína Merthy⁷³ v roce 1689 a o něco delším farářování Valentina Josefa Bauera na přelomu 80. a 90. let 17. století se v Sudicích setkáváme se dvěma knězi, s jejichž jmény je spojena rozepře, která snad ještě více zhoršila poměry ve farnosti, už tak komplikované neklidnými vztahy mezi katolíky a evangelíky. Případ nám současně dává možnost z různých úhlů konkrétněji nahlédnout do života farnosti zhruba k roku 1700. Proto je třeba se u něj déle zastavit, nicméně zde může být představen jen v koncizní formě. V létě roku 1701 se stal sudickým duchovním správcem Jakub Leonard Molitor (v Sudicích 1701–1729). V úřadě faráře vystřídal Václava Jindřicha Freundta (v Sudicích 1692–1701), který v květnu 1701 odešel do Kralic na Hané.⁷⁴ Příklad Molitora do Sudic znamenal současně počátek složité kauzy, do níž bylo zapojeno nemálo aktérů.⁷⁵ Nový farář při kontrole účetnictví svého předchůdce zjistil jisté nesrovnalosti a zažaloval jej u konzistoře. Obvinil jej ze zpronevěry kostelních a obročních peněz, špatného hospodaření, zadlužení kostela a svévolného prodeje farních pozemků. Prošetřením intenzivně a vášnivě vedeného sporu byli na základě biskupského mandátu z konce roku 1703 pověřeni opavský děkan Maxmilián Jan Klein a ketřský farář Jan Czesch. Z jejich zprávy konzistoři (únor 1704) vyplývá, že Freundt měl vrátit sudickému kostelu 256 zlatých a 39 krejcarů. To byla již poměrně vysoká částka, za kterou se dal koupit např. menší statek. Farářův dluh měl vzniknout v souvislosti s pořízením kostelního zařízení, opravou svatostánku a fary, meliorací farních luk a polí, soudními spory o pozemky, ale především měl Freundt vrátit 150 zlatých, respektive 100 říšských tolarů za prodej polí a luk

⁷¹ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549; Horatiovy zprávy také v kart. 263, inv. č. 1550.

⁷² ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 263, inv. č. 1550.

⁷³ Farář Mertha byl v Sudicích jen krátce v roce 1689, nikoliv tedy do roku 1701, jak uvedl G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 291 a J. KRAKOVIČ, „*Kronika*“, s. 316. Po Merthovi, který se stal administrátorem v Radkově u Vítkova, přišel na podzim 1689 do Sudic farář Bauer – srov. opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88r.

⁷⁴ Po odchodu Freundta velmi krátce administroval sudickou faru opavský františkán Teodorik – srov. kniha kostelních účtů z let 1690–1793, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 4, fol. 316r.

⁷⁵ K případu se dochoval rozsáhlý materiál v ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

na katastru pusté vsi Malá Třebom (taktéž bylo po něm vyžadováno 71 zlatých za činži odváděnou ze zmíněných pozemků). Kralický duchovní správce následně reagoval (březen 1704) rozsáhlou obhajobou mj. i s účetními výkazy. K prošetření kauzy byla nakonec v srpnu 1704 sestavena konzistorní komise, která konfrontovala oba hlavní aktéry prostřednictvím dotazníku. Výsledek celého případu bohužel znám není. Jablkem sváru byly zejména malotřebomské pozemky. Osada Malá Třebom, neznámo kdy zpustlá, náležela k roku 1561 olomoucké kapitule, konkrétně k prebendě kanovníka Blažeje Siebenlotha (také arcijáhen přerovský, farář opavský a hradecký; 1570 konvertoval k luteránství). Ten tehdy na opavském zámku v zastoupení kapituly uzavřel s obyvateli Sudic, Třebomi a Hradčánek smlouvu, kterou získali půdu v pusté Malé Třebomi do emfyteutického nájmu.⁷⁶ V roce 1680 kapitula se souhlasem biskupa Karla II. Lichtenštejna Castelkorna prodala ves (příčleněnou k čelechovické prebendě) řádu německých rytířů.⁷⁷ V souvislosti s touto obchodní transakcí byl vypracován i seznam držitelů, mezi nimiž figuruje také sudický farář, jehož polnosti byly nejvýnosnější.⁷⁸ Nový majitel pak uzavřel (1680) se sudickými obyvateli, které zastupovala vrchnost (Jan Bernard Brix z Moncle), smlouvu zaručující držbu pozemků v Malé Třebomi.⁷⁹ Sudický farář však někdy poté o tamní pole a louky přišel. Bližší okolnosti této ztráty jsou nejasné. Podle zprávy faráře Horatia sepsané na konci 80. let 17. století pro ketřskou děkanskou matriku pobíral nájemné z polí (10 slezských tolarů a šefl soli) ještě jeho předchůdce, nechtěl však nést „břímě stálého platu“ odváděného „bruntálským pánům“, a tak řečený plat začal odvádět sudický pán Jan Bernard Brix. Ten dal nejdříve pozemky do užívání Bartoloměji Ryckovi, ale po dvou letech si je přivlastnil a prodal Jakubovi Swensnerovi a Pavlu Lehnovi. Uvedený předchůdce měl Brix o nezaplacené pozemky častokrát důrazně upomínat. Fara podle Horatia „tak nemá pole, ani plat a farář tak nemůže žít přiměřeně stavu farářskému“.⁸⁰ Horatiova slova jsou však bezpochyby klamná (patrně zde sehrály obavy z reakce nadřízených církevních úřadů) v tom, že nemohlo jít o jeho předchůdce, ale jeho samotného, protože mariánští rytíři získali Malou Třebom v roce 1680 a on působil v Sudicích v letech 1661–1688/1689. Ostatně v opavské děkanské matrice z roku 1672 se o nějakých komplikacích s pozemky v Malé Třebomi nezmiňuje a v seznamu držitelů nemovitostí v Malé Třebomi, který byl vyhotoven v souvislosti s koupí v roce 1680, jsou evidována také pole sudického faráře.⁸¹ Paradoxně tak mohl mít nevědomky pravdu Horatiův nástupce Bauer, který jeho text v roce 1690 (srov. opavská děkanská matrika) doslova opsal, ale výraz „antecessor“ vztahoval jednoznačně právě k Horatiovi.⁸² Příčinou ztráty pozemků byly nejspíše Horatiovy neshody s řádem ohledně platby, případně konflikt s luteránem Janem Bernardem Brixem, jenž měl podle faráře Molitora pozemky zabavit.⁸³ V roce 1692 se

⁷⁶ Opis smlouvy potvrzované kapitulou v roce 1563 se dochoval v ZA v Opavě, fond Němečtí rytíři – ústřední správa velmistrovských statků na Moravě a ve Slezsku, Bruntál, kart. 51, inv. č. 335.

⁷⁷ Jednání o koupi probíhala v letech 1679–1680. Mariánští rytíři měli o Malou Třebom zájem, protože v sousedství jim od roku 1621 náležel statek Hradčanky spadající pod přímou správu velmistra (k němu patřila i Třebom) – srov. např. Augustin WELTZEL, *Besiedlungen des nördlich der Oppa gelegenen Landes II.*, Leobschütz 1891, s. 99 a 102. Listina o prodeji z roku 1680 se dochovala rovněž v opise – srov. ZA v Opavě, fond Němečtí rytíři – ústřední správa velmistrovských statků na Moravě a ve Slezsku, Bruntál, kart. 51, inv. č. 335.

⁷⁸ ZA v Opavě, fond Němečtí rytíři – ústřední správa velmistrovských statků na Moravě a ve Slezsku, Bruntál, kart. 51, inv. č. 335.

⁷⁹ Tzv. „privilegium zaudicense“ se uchovalo v opise – srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁸⁰ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 184a, fol. 39r. Podle slov faráře Molitora prodal Brix pozemky za 100 říšských tolarů a se souhlasem řádu německých rytířů – srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁸¹ Srov. pozn. 78.

⁸² Opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88r.

⁸³ Jistou, a ne nevýznamnou roli zde mohl sehrát dluh, který vázl na všech malotřebomských pozemcích od roku 1619. Řád požadoval jeho splacení – srov. kupní smlouva z roku 1680 a „privilegium zaudicense“ z téhož roku,

nemovitosti v Malé Třebomi dostaly opět do rukou sudického duchovního správce. Farář Freundt tehdy požádal patrona Karla Jindřicha Brixu z Moncle o jejich navrácení.⁸⁴ Stalo se tak se souhlasem místodržitelství řádu v Bruntále. Zároveň ale bylo nutné vyplatit Swensnerovy a Lehnovy dědice částkou 150 zlatých. Karel Jindřich měl přispět 70 zlatými, dalších 80 zlatých mělo být uhrazeno v podobě dluhu, který kostelu vázł na sudické obci.⁸⁵ V létě roku 1701 pak Freundt (už jako kralický farář) prodal pole v Malé Třebomi řádovému provizorovi z Hradčánek Janu Davidu Bonovi za 150 zlatých.⁸⁶ Nový farář Molitor pak obvinil svého předchůdce ze svévolného prodeje farních pozemků, které údajně měli sudičtí duchovní správci užívat pod platem 130 let, a požadoval zrušení prodeje (místodržitelství řádu v Bruntále se ke sporu stavělo víceméně laxně) a navrácení zejména 150 zlatých (Molitor nyní musel vést „skrovný a chudý život“). Navíc obvinil Freundta z toho, že prodal před žněmi v červnu 1701 hradčánskému provizorovi za 120 zlatých obilí z třebomských polí (neobdržel právoplatný třetí díl z prodeje, na který měl právo, protože do Sudic byl investován již 11. května 1701).⁸⁷ Freundt, který nutně potřeboval peníze na vykoupení svého bratra z tureckého zajetí, však evidentně považoval pozemky a tím pádem i utrženou sumu za své osobní vlastnictví. Listina Karla Jindřicha Brixu z roku 1692 ale svědčí proti této skutečnosti. Navíc v říjnu 1701 Freundt navštívil Sudice a snažil se neúspěšně prodat (za cenu, za kterou je sám koupil!) nemovitosti v Malé Třebomi podruhé, a to faráři Molitorovi.⁸⁸ Ten se však zřejmě dověděl, že s pozemky disponuje už hradčánský provizor, a tak kupní smlouvu podepsal a přitiskl na ni svou pečeť pouze Freundt.⁸⁹ Připomeňme, že nevíme, jak konzistoř vyřešila celou kauzu, nicméně pozemky v Malé Třebomi sudická fara ztratila natrvalo.⁹⁰

Rychle se měnící a ne zcela přehledná majetková situace na sudickém panství po smrti Jana Bernarda Brixu z Moncle se vyjasnila v roce 1692, kdy dominium zakoupil katolík Bedřich Bohumil Rejzvic z Kadeřína.⁹¹ Rejzvicové, kteří měli v kostele sv. Jana Křtitele hrobku, mizí z dějin Sudic kolem roku 1705.⁹² Ve vlastnictví je vystřídal František Vilém Bernard Brix z Moncle (syn Jana Bernarda), jenž zemřel patrně v roce 1711. Vdova po něm se provdala (asi 1712) za Jana Jindřicha Henna z Hennebergu.⁹³ S Hennebergy, velkými mecenáši kostela, byly osudy Sudic spjaty až do roku 1831. V roce 1774 zakoupil Gottlieb Fridrich Henneberg do držení panství Dolní Benešov a Sudice se staly jeho součástí.⁹⁴ V roce

ZA v Opavě, fond Němečtí rytíři – ústřední správa velmistrovských statků na Moravě a ve Slezsku, Bruntál, kart. 51, inv. č. 335 a ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642 (zde také informace Molitorova). Pokud Brix pozemky skutečně zabavil, stalo se tak asi se souhlasem řádové vrchnosti.

⁸⁴ Listina o navrácení pozemků se dochovala v opise – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642. Z písemnosti vyplývá, že o revindikaci neúspěšně usiloval už farář Bauer. Karel Jindřich Brix z Moncle (syn Jana Bernarda) byl na rozdíl od otce katolíkem.

⁸⁵ Původ dluhu vysvětloval Freundt ve své obhajobě z roku 1704 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁸⁶ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642. Prodejní listina se nedochovala.

⁸⁷ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁸⁸ Prodejní listina se uchovala v opise – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

⁸⁹ Z písemnosti vyplývá, že ves Malá Třebom se rozkládala mezi Sudicemi a Třebomí, respektive mezi potokem Rudníkem a Třebomí; čtyři kusy původně farních polí s loukami měly výměru více jak dva lány.

⁹⁰ K případu srov. i materiál uložený v ZA v Opavě, fond Němečtí rytíři – ústřední správa velmistrovských statků na Moravě a ve Slezsku, Bruntál, kart. 50, inv. č. 334.

⁹¹ Srov. V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 19.

⁹² TAMTĚŽ, s. 51. Rejzvicovská krypta se připomíná v matrice zemřelých k 10. květnu 1754, kdy byl vedle ní pohřben farář Hainz – srov. matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravského kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 38v.

⁹³ Srov. V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 20.

⁹⁴ Srov. Vilém PLAČEK – Magda PLAČKOVÁ, *Dolní Benešov a Zábřeh v proměnách času*, Dolní Benešov – Háj ve Slezsku, s. 55.

1788 prodali Evžen a Alois Hennebergové většinu dominikálních pozemků v Sudicích tamním měšťanům. Zbylo jim jen šest a tři čtvrtě hektaru a také patronát kostela.⁹⁵

Patroni se střídali stejně jako duchovní správci. Po Molitorovi působili do půle 19. století v Sudicích v úřadě faráře (administrátory neuvádíme) Matyáš Vojtěch Stussig (farářem v letech 1729–1747), Ondřej Leopold Hainz (farářem v letech 1747–1754), Jan Adam Schreyer (farářem v letech 1754–1760), Jan Knopp (farářem v letech 1760–1781), Josef Glatzl (1782–1821) a František Botzian (farářem v letech 1822–1848). Pro některé z uvedených pastýřů nebyly Sudice neznámým prostředím, protože zde sloužili Bohu již dříve, a to v pozici kooperátorů nebo zámeckých kaplanů.⁹⁶

Život ve farnosti nadále komplikovaly vztahy mezi katolíky a evangelíky. I po období vrcholné protireformace na Opavsku a Krnovsku museli luteráni v okrsku kostela sv. Jana Křtitele čelit silnému tlaku. Ve snaze prezentovat své farářování v Sudicích v co nejlepší světlo, předložil farář Freundt konzistoři seznam konvertitů za léta 1692–1700. Podle jeho slov působili za jeho předchůdců ve farnosti po 40 let misionáři, nicméně výsledkem jejich činnosti bylo jen několik konvertitů. Jeho práce „...*inter Barbaros*...“ však přinesla lepší výsledky. Podařilo se mu obrátit více než 44 osob převážně mladšího a středního věku. Velkým „úlovkem“ byl v roce 1695 Johannes Schwider, zástupce predikanta z Rohova, s manželkou Annou.⁹⁷ Obcí s jednoznačně nejvyšším počtem luteránů ve farnosti se nakonec staly Stibořice, kde rekatolizace jednoznačně neuspěla.⁹⁸ V samotných Sudicích žilo k roku 1739 240 dospělých katolíků a 81 evangelíků, o 50 let později 543 přijímajících a 156 nepřijímajících katolíků a 50 přijímajících a 48 nepřijímajících luteránů. Rekatolizace zde tedy měla zdárnější výsledky.⁹⁹ Rohov a Petřatín protireformace učinila vesnicemi víceméně čistě katolickými.¹⁰⁰

Pozice slezských nekatolíků augšpurského vyznání se zlepšila nátlakem švédského krále Karla XII. (smlouva z Altranštátu z roku 1707), přesto i poté docházelo k jejich perzekuci. Názorné příklady máme ze Sudic. V roce 1709 registrujeme jméno sudického faráře a pomorčovického administrátora Molitora mezi kněžími, kterým nekatolický pán (Trach z Březí?) vyčítal, že zabraňují evangelíkům pohřbívat své mrtvé na hřbitovech, zvyšují štólové poplatky a zavádějí „nové věci“.¹⁰¹ Byl to právě Molitor, který k roku 1714 vedl soudní spor se stibořickou obcí, patrně v souvislosti s odstraněním tamního nekatolického

⁹⁵ Srov. pamětní listinu uloženou do makovice věže farního kostela v roce 1906 (tzv. kniha miscelanei – SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1) a také P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 17 a *Beiträge I/2*, s. 7 (Schichorova kronika – srov. pozn. 37).

⁹⁶ Srov. pozn. 63. Zámecká kaple nesla patrocinium Panny Marie – *Slezsko v církevních statistikách olomoucké diecéze (arcidiecéze) z 2. pol. 18. – 1. pol. 19. století*. Edd. Irena KORBELÁŘOVÁ – Rudolf ŽÁČEK, zvláštní otisk Časopisu Slezského zemského muzea – B 44–45, 1995–1996, č. 180.

⁹⁷ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642. Jezuitské misie (misionář Jan Kiske) jsou v Sudicích doloženy také ve Freundtově době, konkrétně v roce 1693 – ZA v Opavě, fond Zukal Josef, inv. č. 192, fol. 243r .

⁹⁸ Např. počátkem 70. let 18. století zde evidujeme pouze 41 přijímajících a pět nepřijímajících katolíků a k roku 1821 plynuly faráři příjmy jen od 10 katolických domkářů – srov. *Slezsko v církevních statistikách*, č. 183 a inventář sudického farního kostela, beneficia a fary z roku 1821, ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037. Srov. také pozn. 99.

⁹⁹ Srov. výkaz obyvatelstva Sudic podle vyznání sepsaný na základě císařského patentu (1739) uložený v ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549 (zde uloženy výkazy i pro jiné lokality; např. ten pro Stibořice jednoznačně dokládá jejich luteránský charakter) a *Slezsko v církevních statistikách*, č. 180.

¹⁰⁰ Např. v Petřatíně byla v roce 1739 evidována jen jedná dospělá osoba evangelického vyznání, zbylých 125 dospělých se hlásilo ke katolické víře – srov. ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549.

¹⁰¹ P. WILPERT a kol., *Beiträge II*, s. 159.

učitele.¹⁰² A negativní přístup tohoto faráře ke stibořickým evangelíkům zaznamenáváme také později (1726).¹⁰³ Přípisy vrchního slezského úřadu ve Vratislavi z března 1720 nás pak informují o sporu Jana Jindřicha Henneberga se sudickými luteránskými měšťany. Odpíral jim vlastnictví nemovitostí, na které byla vystavena exekuční listina. Podnět k opatření sudického pána asi dal luterský měšťan Martin Czepan. Ten se totiž neuctivě vyjádřil o Panně Marii. Podle úřadu se ale jednalo o porušení smlouvy z Altranstädtu. Henneberg měl od exekuce upustit a potrestat jednotlivce, a nikoliv všechno luteránské měšťanstvo.¹⁰⁴ Jan Jindřich pravděpodobně úřadu vyhověl.

Připomeňme, že vedle luteránů registrujeme kolem poloviny 18. století v Sudicích a Stibořicích také moravské bratry. V roce 1743 se měli se svými souvěrci z Rozumic zformovat v jednu obec, později (1751) však byli přinuceni opět konvertovat k luteránství, nebo se vystěhovat do exulantské osady Gnadenfeld u Hlubčic.¹⁰⁵

Připojení převážné části Slezska k Prusku znamenalo pro sudické luterány zrušení diskriminačních opatření. Podle dekretu vydaného v roce 1759 byli zbaveni povinností vůči katolickému faráři. Protože oblast kolem Ratiboře byla v letech 1760–1762 v rakouských rukou, mohlo nařízení v sudické farnosti vstoupit v platnost v roce 1763. Sudický farář tak přišel o příjmy z desátků, koledy, ofěry a štólové poplatky odevzdávané sudickými a stibořickými protestanty (Josef Glatzl si k roku 1821 povzdychl, že faráři ztratili ročně příjem zhruba 400 zlatých a měsíčně placenou daň 12 grošů).¹⁰⁶ Pro duchovní správce to byla zároveň doba, kdy se museli vyrovnávat s následky válek. Za války sedmileté přezimovali na přelomu let 1758/1759 v Sudicích pruští vojáci. Podle svědectví faráře Schreyera si upravili zdejší hřbitov k obranným účelům a jejich predikanti v krčmě „zpívali a jinak posluhovali“. Prusové měli sympatie evangelíků a někteří sudičtí tehdy odpadli od katolické víry. Obyvatelstvo sužovaly kontribuce. Farář musel měsíčně po tři léta platit 18 zlatých a farní obilí odváděné do Nisy nebylo z poloviny zapláceno.¹⁰⁷

Nyní je třeba věnovat pár řádků starým sudickým kostelům. O podobě původní románské svatyně implicitně připomínané k roku 1238 nevíme nic. Ani to, zda byla dřevěná, nebo zděná. A její umístění je vlastně jen tušené (ve vyvýšené poloze v místech dnešního svatostánku, respektive jeho předchůdce?). Každopádně je vyloučeno, že by se jednalo o kostel, který shořel v roce 1906. O tom víme o něco víc, ale stále velmi málo. Dochované fotografie interiéru (pohled do presbytáře) a exteriéru (pohledy pouze od severní strany), ne zcela realitě odpovídající půdorys zachycený na plánu k výstavbě farní studny (nezakreslena sakristie; 1902), nám v kombinaci s poznatky získanými z písemných pramenů představují orientovanou podélnou stavbu s dřevěnou čtvercovou lodí a mírně odsazeným pětiboce uzavřeným zděným (z kamene a cihel) presbytářem s vnějšími opěráky, k němuž na severní straně přiléhala zděná obdélná sakristie. Na severovýchodní straně lodi byla přistavěna zděná

¹⁰² ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 262, inv. č. 1549 a J. ZUKAL, *Aktenstücke*, s. 62.

¹⁰³ Farář si tehdy postěžoval krnovskému zemskému hejtmanovi. Dvě ženy měly tehdy před ním prohlásit, že „žádný císař, král ani jiný monarcha nejsou tak mocní, aby je přinutili přijmout katolickou víru“ – J. ZUKAL, *Aktenstücke*, s. 62.

¹⁰⁴ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 263, inv. č. 1550. Dále srov. Gottlieb BIERMANN, *Geschichte der Herzogthümer Troppau und Jägerndorf*, Teschen 1874, s. 559; po něm V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 22.

¹⁰⁵ P. WILPERT a kol., *Beiträge II*, s. 162.

¹⁰⁶ Srov. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 270r; inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821, ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037; pamětní zápisy faráře Jureczky v tzv. knize miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 6).

¹⁰⁷ Srov. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 162r, 270r; pamětní zápisy faráře Jureczky v tzv. knize miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 6).

pětiboká kaple sv. Barbory, na jihovýchodní pak zděná pětiboká kaple sv. Kříže. Na severozápadní straně lodi navazoval na kapli sv. Barbory velmi pravděpodobně dřevěný obdélný přístavek neznámého účelu a na jihozápadní straně další téměř čtvercový přístavek neznámé funkce, opět nejspíše dřevěný. Na západní straně lodi se do kostela vstupovalo dřevěnou předsíní na půdorysu čtverce. Nad presbytářem se nacházel dřevěný sanktusník. Nad kruchtou na hřebeni střechy vystavěli tesaři dřevěnou věž s cibulovou bání s lucernou a makovicí. Strmou střechu kostela kryl šindel. Bezpečně víme, že presbytář měl křížovou žebrovou klenbu, klenutá byla také kaple sv. Kříže. Na kůr navazovaly na jižní a severní straně dvě dřevěné tribuny. Podle inventáře z roku 1897 kostel měřil na délku takřka 34 metrů, na šířku kolem 16 metrů. Nacházel se v bezprostřední blízkosti jižní strany nynější svatyně.¹⁰⁸

Dobu výstavby gotického presbytáře nedokážeme z fotografií přesně určit a ani dochované písemné prameny nám příliš nepomohou.¹⁰⁹ Proporce klenby, profil klenebních žeber, podoba opěráků a dispoziční skladba (obsahovala velmi úzké, příčně obdélné západní pole a pětiboký závěr) jsou nejvíce adekvátní architektuře z období od poslední třetiny 14. až do poloviny 16. století. Tvar oken (pravděpodobně hodně pozdně gotický než ze 14. století) by spíše odpovídal mladšímu období v rámci uvedeného časového rozmezí. V tomto případě se ale pochopitelně mohlo jednat i o nějakou mladší přestavbu. Byl to Hans Lutsch, který koncem 19. století zaregistroval na svorníku vrcholu klenby údajnou kamenickou značku.¹¹⁰ Na svorníku nad oltářem by se ale pravděpodobněji dalo čekat rodové znamení fundátora. Podle Dalibora Prixe tak mohl Lutsch ve skutečnosti vidět kolmo postavenou šipku ve středu opatřenou dvěma křížem položenými břevny, tedy původní znak Macáků z Ottenburka. Ti vlastnili v Sudicích majetek v 50. letech 16. století. Tato hypotéza má však zjevnou slabinu, kterou si už před lety uvědomil samotný autor domněnky. Vlastníky větší části Sudic a patrony kostela byli v té době Oderští z Liděřova, kteří si v něm zřídili hrobku.¹¹¹ Navíc Macákové drželi svůj díl v městečku jen velmi krátce. Dalibor Prix přišel i s další lákavou teorií, totiž že ona tajemná kamenická značka mohla být vlastně monogramem „yhs“, tedy symbolem, který po Evropě šířili Bernardin Sienský a po něm Jan Kapistrán. Pak by klenba byla vystavěna nejspíše po roce 1454. Připomeňme, že Lutsch datoval presbytář do 16. století.¹¹² Pokud se týče patrové sakristie, na fotografiích je zřetelné pouze nevysoké horní podlaží, které se jeví jako přestavěné, nebo nově zbudované až velmi pozdě. Spodní část

¹⁰⁸ Srov. snímky kostela a zvonice uložené ve fotoarchivu Slezského zemského muzea, č. snímku A 65. 490, A 34. 95, A 65. 495, A 65. 491, A 8. 96, A 33. 95; fotografie uveřejněné v P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 29, 33; *Beiträge II*, obrazová příloha mezi s. 33–35; Paul WILPERT, *Franz Philipp. Katholischer Pfarrer in Zauditz (1848 – 1896)*, Berlin 1997, obrazová příloha (nepublikovaná práce; xerokopie v SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice – kopie přiložená u fondu) – zde Wilpert uveřejnil i jediný (?) známý snímek interiéru kostela, konkrétně pohled do presbytáře s farářem Philippem na kazatelně; tzv. kniha miscelaneí, SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (půdorys kostela na plánu k výstavbě studny; půdorys svatostánku, neodpovídající rovněž úplně skutečnosti, je zakreslen také na katastrální mapě z roku 1865 – srov. K. KUČA, *Města a městečka VII*, s. 178). Dále srov. deskripce svatyně: inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037; inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 (vypracován administrátorem Karlem Papeschem) – tzv. kniha miscelaneí, SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁰⁹ Za konzultaci k stavebnímu vývoji kostela upřímně děkuji dr. Daliboru Prixovi.

¹¹⁰ Hans LUTSCH, *Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien IV. Der Reg.-Bezirks Oppeln*, Breslau 1894, s. 350.

¹¹¹ Podle Paprockého byli v sudickém kostele pohřbeni a měli zde své náhrobky Petr Oderský z Liděřova († 1571) s manželkou Magdalénou rozenou z Drahotuš a dcerou Kateřinou, Petr a Anna Oderští z Liděřova (dětí Jiřího Oderského z Liděřova – syn Petra zemřelého 1571) a Jaroslav Oderský z Liděřova († 1586; syn Petra zemřelého 1571) – B. PAPROCKÝ Z GLOGOL A PAPROCKÉ WOLY, *Zrcadlo*, list CCCCXL. Srov. také Jiří J. K. NEBESKÝ, *Genealogická znaková galerie v Bílovci*, <http://jjkn.web.cz/heraldika/bilovec.htm> (citováno k 15. 20. 2012).

¹¹² H. LUTSCH, *Verzeichnis IV*, s. 350.

mohla být pochopitelně starší. Nasvědčovala by tomu slova faráře Glatzla k roku 1821, tedy že kamenná sakristie je zbudována v „gotickém stylu“.¹¹³ Dle sdělení děkanských matrik z poslední třetiny 17. století presbytář a rovněž zděná sakristie odolaly požáru kostela založenému dánskými vojáky v roce 1626 (pomocí kamenné suti musela být opravena pouze „jistá část“ sakristie, a to před rokem 1672; cca k roku 1690 se označuje jako „dostatečně vyhovující“). Tolik štěstí ale neměly zbývající partie svatostánku. Ty tehdy shořely (proto předpokládáme, že stará loď byla pravděpodobně dřevěná).¹¹⁴ Obnova kostela se vlekla. Vypovídá o tom tvrzení faráře Horatia v ketřské děkanské matrice.¹¹⁵ Rekonstrukce „dolní části“ svatyně (tedy nepochybně lodi) měla podle něj začít až v roce 1643¹¹⁶ a ukončena byla „letošního roku“, tzn. 1688 či 1689. Ve svém zápise Horatius zmínil i větší dřevěnou kostelní zvonici, která však „poskytovala zvonům nevelkou podporu“. Proto také visely v menší zvonici při vstupu na hřbitov.¹¹⁷ Sanktusník se poprvé nepřímo připomíná k roku 1672.¹¹⁸ Barokní kapli sv. Barbory vystavěli zedníci v roce 1730. V červnu 1729 farář Stussig požádal konzistoř o fakultu k jejímu zřízení. Měla být postavena z cihel a přiléhat ke kostelu, který byl kromě presbytáře „bíděně zbudován ze dřeva“. Vše, včetně výzdoby a vybavení, se rozhodl financovat Jan Jindřich Henn z Hennebergu. V listopadu 1731 pak tentýž duchovní správce usiloval o získání licence k benedikci před rokem vzniklé kaple. Tu již prohlédl a uznal za vyhovující k vysvěcení ketřský děkan. Zároveň chtěl pro kapli získat plnomocné odpustky, protože si to vyžadovala „náboženská horlivost sudických farníků žijících mezi odpadlými heretiky“.¹¹⁹ Výše uvedený Jan Jindřich nechal asi krátce před rokem 1751 vybudovat také kapli sv. Kříže a v ní zřídil rodinnou hrobku.¹²⁰ Obě kaple byli Hennebergové povinni udržovat.¹²¹ Kostelní předsň získal svatostánek zásluhou faráře Františka Philippa v roce 1884.¹²² Dobu výstavby dvou nahoře zmíněných přístavků neznáme.

Kostel byl samozřejmě mnohokrát opravován. Tak např. farář Freundt renovoval podlahu kostelní půdy a nechal pořídit novou šindelovou střechu (někdy mezi lety 1692–1701).¹²³ Duchovní správce Stussig možná úplně nově postavil kostelní věž a sanktusník.¹²⁴ V letech 1747–1749 za jeho nástupce Hainze byla opět pokryta střecha chrámu.¹²⁵ Farář Schreyer se v letech 1756–1757 zase zasloužil o nová kostelní okna a farář Knopp v roce

¹¹³ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹¹⁴ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r; č. knihy 184a, fol. 38r; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 87r.

¹¹⁵ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 184a, fol. 38r.

¹¹⁶ Nelze vyloučit, že renovační práce byly zahájeny již dříve (tj. od roku 1639) zásluhou Jiřího Adama Falkenhona z Glošku; srov. jeho přepis z roku 1638 – ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207.

¹¹⁷ Také k roku 1821 byla kostelní zvonice tak chatrná, že v ní nemohly viset žádné zvony – inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹¹⁸ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r.

¹¹⁹ Ke zřízení kaple sv. Barbory srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720.

¹²⁰ Jan Jindřich zemřelý v prosinci 1751 byl pohřben v sudickém svatostánku, a to „...in Cripta neoaedificata...“ – matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 34v.

¹²¹ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹²² Dataci přináší pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 9).

¹²³ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

¹²⁴ Kniha kostelních účtů z let 1690–1793, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 4, fol. 365r (výdaje za rok 1741).

¹²⁵ Kniha kostelních účtů z let 1690–1793, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 4, fol. 368r (výdaje za rok 1747), 368v (výdaje za léta 1748–1749).

1771 o nový sanktusník a pokrytí střechy svatyně a v roce 1780 o nová okna do presbytáře.¹²⁶ Střechu opravoval koncem 80. a v závěru 90. let 18. století i farář Glatzl, který se v roce 1820 rovněž postaral o přestavbu a natření kostelní věže a sanktusníku.¹²⁷ Během druhé poloviny 19. století prošel starý kostel pouze jednou velkou opravou, a to díky agilnímu faráři Philippovi v roce 1885.¹²⁸ Kostel renovoval také v roce 1880 (střecha) a o čtyři léta později, kdy zároveň vystavěl novou předsíň.¹²⁹ Za jeho farárování vyhotovil v roce 1891 umělecký sklářský mistr Ferdinand Kleim z Ratiboře dvě malovaná okna v presbytáři s vyobrazením svatých.¹³⁰ Je s podivem, že svatostánek přečkal bez úhony nesčetné požáry, které sužovaly městečko.¹³¹ Několikrát měl opravdu namále (1750 a 1820).¹³² Nakonec však plamenům přece jen neodolal. Shořel v roce 1906.

O zařízení farního kostela ve starším období nám není téměř nic známo. K roku 1528 se explicitně připomíná oltář neznámého zasvěcení a pokud měl pravdu farář Freundt, pak byly za éry Oderských z Liděrova v roce 1550 pro kostel ulity zvony, jejichž zbytky prodali sudičtí do Ketře za 19 zlatých.¹³³ K jejich destrukci došlo velmi pravděpodobně za třicetileté

¹²⁶ Kniha kostelních účtů z let 1690–1793, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 4, fol. 376v (výdaje za léta 1756–1757), fol. 203v (výdaje za rok 1771), fol. 252v (výdaje za rok 1780).

¹²⁷ Srov. ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720 a dodatek k inventáři sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 vypracovaný farářem Philippem v roce 1862 a zachycující změny ve farnosti od roku 1820 (dodatek je přiložen k inventáři) – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307.

¹²⁸ Dataci uvádí farář Jureczka v přípisu konzistoři z 25. července 1903 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720. K osobě faráře Philippa srov. P. WILPERT, *Franz Philipp* (srov. pozn. 108).

¹²⁹ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720; pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 9).

¹³⁰ Pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 9). Jeden ze svatých byl František Borgia. Účetní výkaz z roku 1891 hovoří o třech oknech – SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 7.

¹³¹ Souhrnný výčet rozsáhlých požárů, o nichž původně informovali sudičtí faráři na stránkách matrik (srov. matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 1v, 2v a pozn. 132 a 159), uvádí pamětní listina uložená do makovice věže farního kostela v roce 1906 (tzv. kniha miscelaneí – SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1). V Sudicích hořelo v letech 1748 (shořely domy 14 obyvatel), 1750 (shořely domy 29 měšťanů, 11 sedláků a 33 domkářů a 52 stodol), 1786 (shořely domy 32 měšťanů, devíti domkářů a 27 stodol) a 1800 (shořely domy a stodoly 31 měšťanů a 13 domkářů). Další velké požáry klade listina k letopočtům 1819, 1820 a 1822.

¹³² V roce 1750 začala hořet mj. i věž, ve které visely zvony (asi zvonice u kostela) – nakonec požáru odolala, kostel byl tak vystaven největšímu nebezpečí (srov. matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 2r). V Sudicích byl tehdy poškozen pivovar se sladovnou, oheň zničil hodinovou věž a mariánský sloup na náměstí a sochu sv. Jana Nepomuckého u mostu. Katastrofa, při níž zemřeli čtyři lidé, si vyžádala i velké škody na dobytku (k požáru srov. také pozn. 131). V roce 1820 shořela i dřevěná zvonice při vstupu na hřbitov, ve které se roztavily staré zvony. Podle faráře Philippa zůstal svatostánek, vystavený nárazům plamenů, jakoby zázrakem uchráněn; srov. dodatek k inventáři sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 vypracovaný v roce 1862 a zachycující změny ve farnosti od roku 1820 (dodatek je přiložen k inventáři) – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307. O vyhoření zvonice se zmiňují také inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037; pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 5; shoření zvonice klade mylně k roku 1822 a vybudování nové k roku 1826) a P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 31 (Schichorova kronika). V roce 1825 byla vystavěna nová zděná zvonice (zachycena na fotografiích – srov. pozn. 108) – srov. např. dodatek k inventáři sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 vypracovaný v roce 1862 a zachycující změny ve farnosti od roku 1820 (dodatek je přiložen k inventáři) – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307. Zvonice byla demolována v roce 1956 – srov. zpráva o dějinách obce Sudice od začátku 20 století (SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice; zpráva je součástí knihy, která tvoří přílohu k fondu).

¹³³ ZA v Opavě, fond Slezský stavovský archiv, Opava, inv. č. 778, fol. 219r (výše uvedený půhon Jaroslava Oderského z Liděrova na oltářníka Beneše); ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

války. Ostatně v roce 1631 přivezli do Sudic tři nové zvony.¹³⁴ Dva z nich nepochybně pořídila sudická obec na čele s fojtem Václavem Lehmem (na jednom ze zvonů figurují mj. i jména kostelníků – Matyáš Geisler a Vavřinec Schwenzner). První konkrétnější představu o zařízení si můžeme učinit až díky děkanským matrikám z poslední třetiny 17. století (srov. výše).¹³⁵ Jedinečné zprávy nám přináší účetnictví faráře Freundta vypracované v souvislosti se sporem s jeho nástupcem Molitorem.¹³⁶ Již farář Bauer uzavřel smlouvu s malířem Tomášem Andermannem (rodák z Olomouce) na pozlacení hlavního oltáře včetně tabernáku (1693 byl již oltář pozlacen). Ten spolupracoval se svým příbuzným Františkem Karlem Andermannem (malíři zřejmě působili v Ketři).¹³⁷ Oba také někdy v letech 1692–1701 pozlatili kazatelnu a dva malé boční oltáře Panny Marie a sv. Josefa (druhý jmenovaný byl v té době nově zřízený; autor neznámý), pro oltáře namalovali stejný počet obrazů (Navštívení Panny Marie pro hlavní oltář, sv. Václava pro mariánský oltář, sv. Heleny pro oltář sv. Josefa), pozlatili kazatelnu a vyzdobili ji obrazem sv. Jana Nepomuckého, vymalovali dvě antependia obstaraná Freundtem pro boční oltáře, postříbřili dva svícny pro mariánský oltář. V roce 1693 přijal Freundt od Marie Rozálie Andráškové látkové antependium (zhotovené v Olomouci?) pro hlavní oltář.¹³⁸ V době svého působení v Sudicích Freundt pořídil mariánský obraz pod sklem malovaný ve Vídni, stříbrný pacifikál, novou kancelu, misál, agendu, direktář atd. V roce 1741 přibyl ke třem výše uvedeným zvonům čtvrtý (zasvěcený Panně Marii) a v roce 1776 fundoval bývalý rytmistr Jan Klose pátý zvon.¹³⁹ V roce 1761 vepsal farář Knopp do matriky inventář chrámu, přičemž uvedl jen utensilie.¹⁴⁰ Za zmínku stojí snad jen stříbrná pozlacená monstrance a dva stříbrné pozlacené kalichy. A do matrik pak sudičtí duchovní správci vpisovali další cenné informace. Kupříkladu od roku 1754 byl v pohřební kapli sv. Kříže umístěn mariánský obraz malovaný

¹³⁴ Nápis na zvonech uvádíme tak, jak je opsal farář Glatzl do inventáře sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 (tedy včetně evidentních lapsů), ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037: 1) „*Jesu Christe fili Dei conserva nos in pace si Deus pronobis quis contra nos. Gloria in exelsis Deo et in terra pax Homiibus*“ 2) „*violante et orate quia Dominus prope est jam veniens veniet et non tardabit. Die Zeitgerichte 4 älteste Wenzel Lehn Vogt, Bartel Kremser. Tom. Krm. Wensclowe. Kirchen., Väter Mathes Geisler, Lorenz Schwenzner. Dieser Zeit regierende Adam Wenzel Podstatský von Prasinowitz Herr: ave coritav Sauditz und Biela, etc.: Anna Margaretha Podstatskin, geboren Falkenheinin von Klein., Kirchen frau: ave coritav Sauditz und Biela etc: 1631“ 3) „*Haec campane fusa est, ad gloriam Dei sumptis neipublicae Saudicensium. Calend 22 Novembris. Jesu Christe filij Dei conserva nos in pace*“.*

¹³⁵ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 42r; č. knihy 184a, fol. 38r; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 87r.

¹³⁶ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

¹³⁷ Umělci byli zřejmě spřízněni s olomouckou malířskou rodinou Andermannů. K ní srov. Bohumír INDRA, *Příspěvky k biografickému slovníku výtvarných umělců na Moravě a ve Slezsku v 16. až 19. století*, Časopis Slezského zemského muzea – B 41, 1992, s. 239.

¹³⁸ Andráškové – v 17. století známá a bohatá olomoucká rodina; Jan Andrášek nechal koncem první třetiny 17. století zřídit kapli na Svatém Kopečku – srov. Dušan FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 525.

¹³⁹ Nápis na zvonech zaznamenal opět farář Glatzl, a to v inventáři sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821, ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037. Nápis na zvonu z roku 1741 vyluštil Glatzl takto: „*S: Maria ora pronobis*“, nápis na zvonu z roku 1776, který sloužil jako umíráček, pak přečetl následovně: „*Fundator Joannes Klose gewesener Rittmeister, S: Joannes Baptista S. Barbara orate pro nobis*“. Před požárem zvonice stojící při vstupu na hřbitov v prosinci 1820 v ní tedy viselo pět zvonů (výše zmíněné a tři z roku 1631 – srov. pozn. 134). Oheň značně poškodil i zvony, takže do nové zvonice byly v roce 1825 zavěšeny tři větší přelité zvony. Téhož roku pořídil mlynář Josef Abrahamczik na své náklady nový umíráček (rovněž zavěšen ve zvonici – inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897, tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1) – srov. dodatek k inventáři sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 vypracovaný v roce 1862 a zachycující změny ve farnosti od roku 1820 (dodatek je přiložen k inventáři) – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307. Zmíněné čtyři zvony byly ze zvonice odstraněny patrně v souvislosti s pořízením zvonů pro nový svatostánek v roce 1905.

¹⁴⁰ Srov. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravského kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 269v.

v Římě. Kostelu jej věnovala Eva Salomena z Eichendorfu, rozená z Hennebergu, která si dílo vyžádala od svých dcer přebývajících v klášteře norbertánek v Czarnowasch (severně od Opolí).¹⁴¹ V roce 1764 nechal Bohumil Bedřich Henneberg zbudovat v dominikální zahradě v Sudicích křížovou cestu.¹⁴² Její existence neměla dlouhého trvání a ještě do konce 18. století se podstavce jednotlivých zastavení zřítily. Alois Henneberg nechal v roce 1787 zřídit další křížovou cestu, tentokrát pro farní kostel.¹⁴³ Obrazy namaloval František Burger (malíř v Hlubčicích), rámy pozlatil a lišty omaloval štafíř z Opavy Antonín Jurčík.¹⁴⁴ V roce 1784 byla z kostelních peněz a z prostředků růžencového arcibratrstva uhrazena nová dřevěná kazatelna.¹⁴⁵ Peníze obdržel řezbář a sochař Jan Nepomuk Hartmann z Warthy (Bardo u města Ząbkowice Śląskie; kontrakt uzavřen 20. prosince 1783). Kazatelnu štafíroval výše zmíněný František Burger s bratrem Antonínem. Alois Henneberg nechal v roce 1802 na vlastní náklady přenést obraz Panny Marie Pomocné z bočního oltáře „po pravé straně“ na oltář hlavní.¹⁴⁶ Zároveň byl obraz ozdoben čtyřmi anděly, natřen barvami a pozlacen. Nejruznější opravy a pořízení nových potřeb eviduje pro 18. století také účetní kniha z let 1690–1793. Kupříkladu k roku 1701 registrujeme jinak nedoložené obrazy sv. Barbory, sv. Floriána, sv. Kateřiny a Korunování trním, k roku 1709 a 1771 se hovoří o obrazu sv. Jana Křtitele ve „věžičce“ (zvonice při vstupu na hřbitov), k roku 1710 o nové stříbrné pozlacené monstranci, k roku 1715 o obrazu sv. Salvátora, k roku 1749 o novém kalichu, k roku 1761 o novém antependiu pro hlavní oltář, k roku 1763 o novém ciboriu, k roku 1778 o nové monstranci a ciboriu.¹⁴⁷ Do inventáře z roku 1821 farář Glatzl zapsal pět oltářů.¹⁴⁸ Hlavní s obrazy sv. Jana Křtitele a Panny Marie (ještě obraz Andermannů a přenesený z bočního mariánského oltáře?). Víme, že dřevěný oltář byl vrcholně rokokový a podle faráře se mu stylem podobala křtitelnice.¹⁴⁹ V tomto případě tedy nelze vyloučit autorství Hartmannovo. Dále v chrámu stály boční oltáře, tzn. mariánský oltář (v lodi na epištolní straně) s obrazem Navštívení Panny Marie pořízeným Bohumilem Bedřichem Hennebergem v Římě někdy před rokem 1780, boční oltář sv. Josefa (v lodi na evangelní straně) s obrazem sv. Josefa, v kapli sv. Kříže se nacházel mladší oltář s obrazem Ukřižování a v kapli sv. Barbory oltář s obrazem jmenované světičky. Z liturgických potřeb uvedených Glatzlem připomeňme jen velkou

¹⁴¹ Srov. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 162v. Eva Salomena byla v kapli pohřbena – matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 39r.

¹⁴² Křížovou cestu nacházející se při cestě na Ratiboř benedikoval 1. května 1765 kvardián opavských františkánů Peregrinus Pohl; srov. matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 272v, 273r; ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4935 a J. KRAKOVIC, „Kronika“, s. 316.

¹⁴³ Křížovou cestu benedikoval 1. května 1788 ratibořský kvardián u sv. Václava Vavřinec Pavliczek z Tvorkova; srov. matrika zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 273r; matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 252v; a J. KRAKOVIC, „Kronika“, s. 318.

¹⁴⁴ K Burgrovi a Jurčíkovi srov. B. INDRA, *Příspěvky*, Časopis Slezského zemského muzea – B 42, 1993, s. 143.

¹⁴⁵ Srov. matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 252v; J. KRAKOVIC, „Kronika“, s. 318; B. INDRA, *Příspěvky*, Časopis Slezského zemského muzea – B 42, 1993, s. 143; ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720; Marie SCHENKOVÁ – Jaromír OLŠOVSKÝ, *Barokní malířství a sochařství v západní části českého Slezska*, Opava 2001, s. 127, pozn. 1. Kazatelnu zachycuje fotografie interiéru kostela před vyhořením – srov. pozn. 108.

¹⁴⁶ Srov. matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sbíрка matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 251v a J. KRAKOVIC, „Kronika“, s. 318.

¹⁴⁷ Kniha kostelních účtů z let 1690–1793, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 4, fol. 317r (výdaje za rok 1701), fol. 328r (výdaje za rok 1709), fol. 203v (výdaje za rok 1771), fol. 331r (výdaje za rok 1710), fol. 338v (náklady za rok 1715), fol. 369v (náklady za rok 1749), fol. 157r (náklady za rok 1761), fol. 165v (náklady za rok 1763), fol. 242r (náklady za rok 1778).

¹⁴⁸ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹⁴⁹ Hlavní oltář zachycuje fotografie interiéru kostela před vyhořením – srov. pozn. 108.

stříbrnou pozlacenou monstranci a tři stříbrné pozlacené kalichy. Farář nás informoval také o osudech výše uvedených pěti starých zvonů. Zařízení chrámu, jeho přírůstky a nejrůznější opravy nám po roce 1821 dovolují sledovat zejména dodatek ke Glatzlově inventáři z roku 1862, kostelní účty a především inventář z roku 1897 (např. evidence dosud nepodchycených obrazů a soch).¹⁵⁰ Uvedeme pouze štafírování všech bočních oltářů, tzn. sv. Barbory (účetní výkaz za rok 1888), sv. Josefa a Panny Marie (účetní výkaz za rok 1889) a oltáře křížového (účetní výkaz za rok 1894).¹⁵¹ Téměř kompletní vybavení starého svatostánku bohužel zničil osudný požár v roce 1906. Zachránila se jen paramenta a několik korouhví. Obecní kronikář Max Schichor tak litoval i ztrátu relativně nových varhan, které v roce 1886 dodala firma Schlag a synové ze Svídnice.¹⁵²

O obydlí sudických duchovních správců prameny dlouho mlčí. Dá se předpokládat, že plebáni žili spíše v dřevěné faře, která se zřejmě nacházela nedaleko kostela. Fara se poprvé explicitně připomíná až k roku 1539, a to v souvislosti s výše uvedeným sporem Jana Wenera a Benedikta.¹⁵³ Nevíme o ní nic konkrétního. To platí rovněž pro objekt (patrně dřevěný) připomínaný Jiřím Adamem Falkenhonem z Glošku k roku 1638, který měl být společně s kostelem a školou „...od drahníe leth...“ poškozený ohněm (fara a škola byly zřejmě vypáleny zároveň s kostelem za dánského vpádu v letech 1626–1627). Od té doby zůstal „pustý“, ale patron plánoval jeho renovaci či výstavbu nové fary.¹⁵⁴ Je otázkou, zda sudický pán stačil své plány realizovat, nebo je uskutečnili až jeho nástupci. Další zprávy se objevují až v děkanských matrikách z poslední třetiny 17. století.¹⁵⁵ Podle informace Bartoloměje Bedřicha Horatia příbytek (pravděpodobně dřevěný) sudických kněží v roce 1672 či krátce předtím vyhořel do základů. Na nich však již začala vyrůstat novostavba (zřejmě také dřevěná) a současně se budovala i stáj (starou patrně také zničil požár, podobně jako školu). U fary se rozkládala rozlehlá zahrada. Koncem 80. let si pak Horatius stěžoval na nedbalé farníky, kteří odmítali opravovat ploty a pozemek tak poskytoval nevelký užitek. Novou faru označil za dosti pohodlnou, nicméně její zatékající střecha vyžadovala opravu (Horatiova slova pak doslovně opsal farář Valentin Josef Bauer v roce 1690). Někdy v letech 1692–1701 byla budova renovována farářem Václavem Jindřichem Freundtem.¹⁵⁶ Částka přesahující 26 zlatých a hrazená farníky byla využita na „stavění“ fary. Freundt tím nejspíše myslel jen opravu či nové zhotovení šindelové střechy. Dále víme, že za něj byla provedena oprava oken a dveří fary, postaven nový laťkový plot kolem fary, pořízena studna na faře, zřízena zahrádka pro farní kuchyni a plot kolem ní, renovována stáj pro koně a krávy, hlavní brána do farní arey (nepochybně zvonice) a brána do farního dvora.¹⁵⁷ Sudice náležely k místům, která byla nebývale často zasažena požáry. Jejich obětí se nezřídka stávala také obydlí sloužící duchovním správcům. Patrně někdy krátce před rokem 1750 se mohl sudický farář nastěhovat do nového domu (o okolnostech výstavby pravděpodobně dřevěného objektu prameny nevypovídají). Nicméně v květnu uvedeného roku zachvátil městečko rozsáhlý požár a faráři Ondřeji Leopoldu Hainzovi (stavebník fary?) zbyly oči jen pro pláč – faru oheň

¹⁵⁰ Dodatek k inventáři sudického farního kostela, beneficcia a fary z roku 1821 vypracovaný v roce 1862 a zachycující změny ve farnosti od roku 1820 (dodatek je přiložen k inventáři) – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307; inventář sudického farního kostela, beneficcia a fary z roku 1897, tzv. kniha miscelaneí, SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1, 5, 6, 7, 8.

¹⁵¹ SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 7.

¹⁵² P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 33.

¹⁵³ Srov. pozn. 31.

¹⁵⁴ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207.

¹⁵⁵ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 43v; č. knihy 184a, fol. 38v; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88r.

¹⁵⁶ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

¹⁵⁷ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 3642.

totálně zničil a podlehl mu i špýchar.¹⁵⁸ Dobu výstavby a podobu další farní a pravděpodobně opět dřevěné budovy neznáme. Patrně na jejím místě začala v roce 1786 vyrůstat nedaleko kostela nová pozdněbarokní nebo klasicistní fara, která byla nepochybně zděná. Základní kámen položil dne 16. května duchovní správce Josef Glatzl. Výstavbu, ukončenou možná ještě téhož roku, ale provázely komplikace, zapříčiněné dalším požárem. Ten vypukl v červenci 1786 v domě řezníka Jakuba Lehna (údajně byl již devátý toho roku). V té době měli Glatzl a jeho kooperátor své osobní věci a účty vztahující se k výstavbě nové fary právě u Lehna, který jim asi načas poskytl i přístřeší. Oheň vše zničil.¹⁵⁹ Faru nám poprvé přiblížil v inventáři z roku 1821 právě kněz spojený s její výstavbou.¹⁶⁰ V přízemí měl k dispozici dva sousedící pokoje Glatzl, další světnice sloužila kooperátorovi, jiná pak služebnictvu. Kromě toho zde byla kuchyň (k roku 1897 se uvádí jako klenutá)¹⁶¹ a klenutá spíž. V podkroví se nacházela místnost, kterou v době Glatzlova farářování využívali v létě Hennebergové (v Sudicích již neměli zámek). Hospodářské zázemí tvořily zděné stáje pro dobytek, dvoupodlažní zděná sýpka (postavena 1820), vochlovna (zbudována 1819) a nově vystavěná stodola. Fara byla po požáru opět v nejlepším stavu. Zakrátko se vše změnilo, protože již v roce 1822 se musel Glatzlův nástupce František Botzian vyrovnávat s následky další katastrofy. Z přípisu Konstancie z Hennebergu (vdovy po Aloisi Hennebergovi) konzistoři z léta 1825 totiž vyplývá, že mezi 19. únorem 1819 a 21. březnem 1822 v Sudicích třikrát hořelo a pokaždé vyhořela i fara.¹⁶² Ta musela být vždy znovu renovována a stálo to dohromady více než 6 125 zlatých (jen náklady patrona). V roce 1862 vypracoval duchovní správce František Philipp dodatek ke Glatzlovu inventáři, který ohledně fary a hospodářských stavení nepřinesl v podstatě nic zásadního, snad jen to, že v roce 1848 byly nově vyzděny stáje.¹⁶³ Byl to právě Philipp, který chtěl někdy po roce 1862 podle kravařského vzoru přestavět podkroví fary zahrnující tzv. sál (bývalý letní byt Hennebergů) a půdu, a to podle plánu zednického mistra Glogera z Chuchelné. Jeho snahy ale ztroskotaly na negativním stanovisku ketřského arcibiskupského komisaře Karla Ullricha, jemuž se zdály náklady příliš vysoké.¹⁶⁴ Philippovi se naopak ale podařilo realizovat výstavbu nové zděné stodoly (1871; stará shořela 1870 či 1871), opravit šindelovou střechu fary (1880), zřídit nový plot kolem farní zahrady (1880) a vydláždit farní dvůr (po roce 1883) a vyhloubit na něm studnu (1884).¹⁶⁵ To se již čas vyhrazený existenci pozdněbarokní či klasicistní fary pomalu chýlil ke konci. S její poslední deskripcí před demolicí v roce 1905 se setkáváme v inventáři z roku

¹⁵⁸ Matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 2v.

¹⁵⁹ Matrika narozených z let 1737–1804, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 2, inv. č. 2670, fol. 1v, 252v. Dále srov. pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 6); pamětní listina uložená do makovice věže farního kostela v roce 1906 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1; inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1; J. KRAKOVIČ, „Kronika“, s. 318.

¹⁶⁰ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹⁶¹ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁶² ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 5087.

¹⁶³ ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8307.

¹⁶⁴ Pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 39–40.

¹⁶⁵ Pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 40, 41; ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720; inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1; pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 8, 9). K Philippových aktivitám srov. také J. KRAKOVIČ, „Kronika“, s. 319 a P. WILPERT, *Franz Philipp*, s. 6.

1897 sepsaném administrátorem Karlem Papeschem.¹⁶⁶ Podle jeho slov měl dům na délku zhruba 20 metrů a na šířku něco přes 12 metrů. Čtyři přízemní místnosti sloužily stále stejným účelům jako v roce 1821, pokoj v patře se označoval jako jídelna. Krov objektu byl tehdy ve špatném stavu. Naproti faře Papesch situoval stáje (výslovně zmíněny dva kravíny, konírna pro čtyři koně a s vozovnou spojený prostor pro černý dobytek, telata a hřibata), průjezdní šopu, špýchar, komůrku pro děvečku, kůlnu na dřevo a nově zbudovanou vozovnu. K faře náležel také mandl. Za stájemi v tzv. „Säegarten“ (další dvě farní zahrady se nacházely za hřbitovní zdí a za stájemi) stála dvoupatrová stodola (obdélného půdorysu) s mlatem z roku 1871. Farní dvůr s hnojištěm a studnou byl vydlážděn kabřincem. Zchátralou faru v Sudicích nahradila nová na počátku 20. století, a to v době, kdy se současně stavěl novogotický chrám. Také ona byla vybudována podle projektu Josefa Seyfrieda. Rozhodnutí o její výstavbě padlo v roce 1904. V prosinci měla již střechu a první říjnový den roku 1905 se farář Arnošt Jureczka do ní nastěhoval.¹⁶⁷ Dodnes stojící trojpodlažní vilová fara z režných cihel vyrostla blízko kostela, ovšem na jiném místě než její předchůdkyně. Podle návrhu kravařského rodáka vznikla rovněž dosud stojící hospodářská stavení z režného zdiva.

Otázku rozsahu sudické farnosti ve středověku asi již nikdy uspokojivě nevyřešíme. Pochopitelně nevelká vzdálenost Rohova, Petřatína a Stibořic od Sudic svádí k lákavé hypotéze, že tyto lokality náležely k farnosti již ve starším období, nicméně první doklady o jejich přináležitosti k okrsku kostela sv. Jana Křtitele máme až z přípisu Jiřího Adama Falkenhona z Glošku z roku 1638 a děkanských matrik z poslední třetiny 17. století.¹⁶⁸ Zpráva Řehoře Wolného o přidělení Petřatína k Sudicím až v roce 1652 je tak evidentně mylná.¹⁶⁹ První zmínka o faráři z roku 1238 (pokud tedy opravdu šlo o Sudice na Opavsku) by mohla vypovídat o původně větším farním obvodu. S touto domněnkou není v rozporu výše uvedená žaloba Petra Oderského z Liděřova z roku 1526.¹⁷⁰ Vyplývá z ní, že v té době náleželi k sudickému farnímu obvodu kobeřičtí osmilánici, kteří to měli mnohem blíže do kostela sv. Mikuláše v Kobeřicích. Majitelé osmi lánových gruntů náleželi k Sudicím ještě v roce 1638, kdy opět odmítali odvést zadržované desátky a jiné platy a plnit další povinnosti ke kostelu a faře.¹⁷¹ Někdy poté od sudické fary odpadli. Povědomí o jejich někdejší příslušnosti ke

¹⁶⁶ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1; rok demolice přináší pamětní listina uložená do makovice věže farního kostela v roce 1906 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁶⁷ Roku 1898 nechal Jureczka postavit nový plot kolem farní zahrady a roku 1902 novou zděnou studnu na farní zahradě – srov. plány k výstavbě plotu a studny, tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1. K nové faře a novým hospodářským stavením (přistavěny ke starší a doposud stojící stodole z roku 1871) srov. např. pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 49; pamětní listina uložená do makovice věže farního kostela v roce 1906 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1; Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, evidenční list nemovitě kulturní památky, poř. číslo 38098/8 – 3080/2, 38098/8 – 3080/3 (zpracovaly L. Svátková a M. Jančarová); Marek SKUPIEN, *Farní úřad Sudice 1690–1997. Inventář*, Opava 2012, s. 17.

¹⁶⁸ ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207; ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 210a, fol. 44r; č. knihy 184a, fol. 39v; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 89r. V přípise olomouckého biskupa Viléma Prusinovského z Víckova Hynkovi Tamfeldovi na Rohově (1571) se zmiňuje „jeho“ farář Brikcí Sulovský, který se měl na příkaz biskupa stěhovat do Kroměříže (ZA v Opavě, fond Zukal Josef, inv. č. 192, fol. 60r). Vzhledem k absenci jakéhokoli dokladu o samostatné duchovní správě a kostelu v Rohově však s vysokou pravděpodobností předpokládáme, že v Rohově ve starší době fara nebyla. Sulovský byl katolickým farářem, jenž možná přišel o beneficium následkem reformace a kterého pak Tamfeld zaměstnal jako kaplana na rohovské tvrzi.

¹⁶⁹ G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 291.

¹⁷⁰ Srov. pozn. 28.

¹⁷¹ Srov. přípisy Jiřího Adama Falkenhona z Glošku hejtmánovi Barskému a hejtmána Barského jeho švagru Jiřímu Jetřichovi Kotulinskému z Kotulína na Kobeřicích – ZA v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko – krnovského, Opava, kart. 41, inv. č. 207.

kostelu sv. Jana Křtitele registrujeme v Sudicích ještě koncem 17. století.¹⁷² K farnosti patřil i dvůr Světlovec (přináležel k Rohovu), jehož obyvatelstvo bylo zapisováno do sudických matrik (od 1702).¹⁷³

Podle inventáře z roku 1821 pobíral sudický farář celkově 42 šeflů a dva věrtele žita a stejně tolik ovsů.¹⁷⁴ Dále měl příjem ze štólových poplatků, z koledy (dostával pecny chleba, proso, hrách, uzené klobásy a peníze). Stále měl k dispozici pole o rozsahu půl lánu. Tři části vynášely dohromady 30 šeflů obilí. Z obecní louky získával po fůře a půl sena a stejné množství trávy. Farář měl také právo vyhánět svůj dobytek na obecní pastvu. Protože protestanti ze Sudic a Stibořic neodváděli desátek a štólové poplatky, bylo postavení sudického kooperátora obtížné. Dostával pouze plat od faráře a jídlo zdarma. Pokud se týče kostela, tomu měla k roku 1821 plynout pouze roční činže z blíže nespecifikované zahrady. V roce 1857 došlo ke scelení obroční půdy. Duchovní správce měl k dispozici pole o výměře 14 a půl hektaru a malou louku.¹⁷⁵

V roce 1831 získal dolnobenešovské dominium Eduard Maria Lichnovský, kterého v roce 1839 vystřídal belgický bankéř Jan Jakub Lejeune, jehož dědicové prodali panství v roce 1856 Rothschildům.¹⁷⁶ Od nich zakoupil v roce 1879 sudický majetek s patronátem švec Raida, který brzy poté odstoupil vlastnictví ševcovskému tovaryši Schwenznerovi (oba z Rudyšvaldu; polsky Chałupki, dnes v Polsku).¹⁷⁷ V roce 1890 byl zbytkový statek Sudice úředně zrušen a majetek byl zapsán katolickým školám v Sudicích a Petřatíně.¹⁷⁸

Takřka 50 let působil v Sudicích František Philipp (farářem v letech 1848–1896) a stejně dlouhou dobu sloužil bohoslužby ve farním chrámu sv. Jana Křtitele Arnošt Jureczka (farářem v letech 1897–1945).¹⁷⁹

¹⁷² ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 184a, fol. 39r; kart. 3642; opavská děkanská matrika 1691 (DOZA), fol. 88v. Ke kobeřickým Osmilánům srov. Bohumil SOBOTÍK, *Opavský rejstřík mostního z roku 1349. Příspěvek k historickému místopisu Opavska*, Časopis Slezského muzea – B 12, 1963, s. 79–83; stručně také Marek SKUPIEN, *Tri neznámé listiny k postavení poddaných z Kobeřic na Hlučínsku v době předbělohorské*, Vlastivědné listy 33/2, 2012, s. 1, pozn. 1.

¹⁷³ Srov. např. nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 12v. Dne 1. dubna 1925 byly Stibořice a Petřatín ze sudického farního obvodu vyčleněny (prvně uvedená osada přiřazena ke Křanovicím, druhá k Drslavi; farnost přišla také o Světlovec, který rovněž zůstal v německé části arcidiecéze). Petřatín pak s dodatkem, že jakmile to poměry dovolí, bude opět připojen k Sudicím. To se však nestalo, a tak od té doby tvoří farní obvod pouze Sudice a Rohov – pamětní zápisy faráře Jureczky, tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 13–14).

¹⁷⁴ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037. Výkaz z roku 1761 zahrnující i protestanty (v Sudicích platilo 12 luteránů a 39 katolíků, ve Stibořicích 27 luteránů a pouze 1 katolík, v Rohově a Petřatíně odevzdávali desátek jen katolíci) hovořil o 68 šeflech a dvou věrtelích žita a totožném množství ovsů – nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sběrka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 266v.

¹⁷⁵ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁷⁶ V. PLAČEK – M. PLAČKOVÁ, *Dolní Benešov*, s. 60, 74; V. ŠTĚPÁN, *Bělá*, s. 36, 38.

¹⁷⁷ Pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 41. Pokud se týče otázky patronátu, tak faráře Arnošta Jureczku dosadil v roce 1897 na faru ordinář a farnost pak byla vedena jako „liberae collationis“ – srov. pamětní zápisy faráře Jureczky – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1 (zápisy s. 10); pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 47.

¹⁷⁸ Pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 41; P. WILPERT a kol., *Beiträge I/I*, s. 18 (Schichorova kronika).

¹⁷⁹ K osobě faráře Philippa srov. pozn. 128, resp. 108. K Jureczkovi srov. anonymní práci „Ernst Jureczka (Abschrift aus der Zauditzer „Matrik“)“ – xerokopie stati uveřejněné v periodiku „Der Ratiborer“ 42, 1995, byla vlepna do pamětní knihy farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 67; Paul WILPERT, *Die Zauditzer Kirche – ein Kulturdenkmal*, Berlin 1997, s. 2–4 (nepublikovaná práce uložena v SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, příloha zařazená u fondu); Erich ŠEFČÍK, heslo *Jureczka, Ernst*, in: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. Sešit 3. (15.), Ostrava 2002, s. 68–69; J. KRAKOVIČ, „Kronika“, s. 319.

V 19. století již chrám sv. Jana Křtitele kapacitně nevyhovoval neustále rostoucímu počtu obyvatel sudického církevního okrsku.¹⁸⁰ Počátky úvah o výstavbě nového chrámu se datují k roku 1821.¹⁸¹ Tehdy upozorňoval na nutnost výstavby větší svatyně farář Glatzl. Se shodným názorem se pak setkáváme v protokolu o generální vizitaci z roku 1842.¹⁸² Na vybudování svatostánku myslel i farář Philipp. Nepodařilo se mu však sehnat potřebné finanční prostředky. Generální ředitel panství Dolní Benešov Vilém Wetekamp se sice nezdráhal uhradit patronátní díl, ale mezitím (1879) Rothschildové sudický majetek prodali (srov. výše). Kromě toho díky mnoha katastrofálním požárům na tom sudičtí nebyli zrovna nejlépe.¹⁸³ Při větší opravě kostela v roce 1885 registrujeme nařízení o novostavbě, nicméně Philipp se nového chrámu nedočkal.¹⁸⁴ Více štěstí měl jeho energický nástupce Jureczka. Už v prvním roce (1897) svého působení v Sudicích předložil farníkům svůj plán ke zřízení svatostánku a vysvětlil právní a finanční situaci.¹⁸⁵ Definitivní rozhodnutí o výstavbě padlo na zasedání kostelního představenstva a zastupitelstva kostelní obce v roce 1901.¹⁸⁶ Realizaci celé akce komplikoval dlouholetý soudní spor (1901–1904) s dolnobenešovským dominiem o plnění patronátních povinností.¹⁸⁷ Ten byl rozhodnut ve prospěch panství, protože prodej v roce 1879 zahrnoval i patronát. Příslušné finance se zavázala obstarat kostelní obec. Plány vypracoval Jureczkův přítel, kravaňský rodák Josef Seyfried, jenž byl současně vrchním stavbyvedoucím. Oba muži předtím uskutečnili několik společných studijních cest.¹⁸⁸ Nový farní kostel byl pak vystavěn v letech 1904–1906 (stavba zahájena 1. března 1904, základní kámen položen 5. dubna 1904, svatostánek konsekrován olomouckým sufragánem Karlem Wisnarem 19. listopadu 1906).¹⁸⁹ Stavební náklady (bez zařízení) činily 190 tisíc říšských marek.¹⁹⁰ Nechybělo mnoho, aby Seyfriedovo dílo ještě před vysvěcením shořelo.¹⁹¹ V září roku 1906 totiž plameny pohltily starý kostel a oheň silně poškodil i novou svatyni stojící v jeho těsném sousedství.¹⁹²

Silně věřící obyvatelé sudického církevního okrsku se sdružovali do řady katolických spolků nebo bratrstev. Patrně v souvislosti s cílem oslabit pozice nekatolíků ve farnosti bylo za faráře Stussiga dne 30. srpna 1733 zřízeno při kostele sv. Jana Křtitele arcibratrstvo Nejsv.

¹⁸⁰ K roku 1905 žilo ve farnosti 2 226 katolíků a 1235 nekatolíků – pamětní listina uložená do makovice věže farního kostela v roce 1906 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁸¹ Inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1821 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 8037.

¹⁸² Srov. přepis faráře Jureczky v připsu konzistoři z 25. července 1903 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720.

¹⁸³ P. WILPERT, *Franz Philipp*, s. 5–6.

¹⁸⁴ Srov. přepis faráře Jureczky v připsu konzistoři z 25. července 1903 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720.

¹⁸⁵ P. WILPERT, *Die Zauditzer Kirche*, s. 2.

¹⁸⁶ Srov. přepis faráře Jureczky konzistoři z 25. července 1903 – ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4720.

¹⁸⁷ Ke sporu srov. např. pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 48.

¹⁸⁸ V roce 1899 do Vídně, v roce 1903 do Berlína, obhlédli i nové kostely ve vládním obvodu Opolí – pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 48. ; P. WILPERT, *Die Zauditzer Kirche*, s. 3.

¹⁸⁹ P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 32, 37 (Schichorova kronika); pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 49.

¹⁹⁰ P. WILPERT a kol., *Beiträge I/1*, s. 37 (Schichorova kronika).

¹⁹¹ K novému kostelu a jeho zařízení více M. SKUPIEN, *Farní úřad*, s. 18–19; Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě, evidenční list nemovité kulturní památky, poř. číslo 38098/8 – 3080/1 (zpracovali L. Svátková a M. Jančarová). Farní kostel s areálem (fara a hospodářská stavení, hřbitovní zeď se vstupní branou a kaplemi, hřbitovní hrobka – vystavěno podle Seyfriedových plánů) se v roce 1990 stal kulturní památkou – srov. evidenční list nemovité kulturní památky, poř. číslo 38098/8 – 3080.

¹⁹² K požáru srov. zejména pamětní kniha farnosti, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 24, s. 49. Bohoslužby se pak konaly v pracovních dnech v sále nové fary, v neděli v novém nedokončeném svatostánku.

růžence.¹⁹³ Stussig pravděpodobně založil korporaci ve spolupráci s Janem Jindřichem Hennebergem, protože další příslušníky tohoto rodu spatřujeme posléze mezi jejími předními členy.¹⁹⁴ Určité indicie navíc nasvědčují, že Hennebergové umožnili konfraternitě využívat kapli sv. Barbory.¹⁹⁵ Nahlédnout do organizační struktury arcibratrstva ve starším období jeho existence nám umožňuje několik protokolů o volbách představených z let 1755–1841.¹⁹⁶ Připomeňme jen, že na shromáždění korporace při volbě v roce 1755 byli zvoleni rektor jako hlava sdružení, dále první a druhý asesor, prefekt a jeho dva asesoři, tzv. konzultorové (tedy rádci; 12 ze Sudic, šest z Petřatína a devět z Rohova), dva bratrští kostelníci a osoba, jejímž úkolem bylo nosit umbelu při bratrských procesích.¹⁹⁷ Protokoly jsou vepsány do nejstarší sudické matriky, podobně jako účetní výkazy arcibratrstva pro období 1759–1769.¹⁹⁸ Sledovat hospodářské poměry korporace lze rovněž díky účetní knize z let 1871–1945.¹⁹⁹ Po druhé světové válce již o činnosti bratří a sester ve farnosti neslyšíme. Obyvatelstvo příslušné k obvodu kostela sv. Jana Křtitele sporadicky nacházíme koncem 17. a v první půli následujícího století také v seznamech členů významného bolatického Hirschmentzelova růžencového arcibratrstva a v matrikách starých hlučínských katolických společenství, a to bratrstev Nanebevzetí Panny Marie a sv. Andělů Strážců.²⁰⁰ V první polovině 20. století působily v Sudicích vedle růžencového arcibratrstva další katolické korporace.²⁰¹

Závěrem se podívejme na postavení sudické farnosti v kontextu vývoje církevní správy. Území Opavska (v rámci piastovské holasické kastelánie) náleželo až do poslední čtvrtiny 12. století k vřatislavské diecézi.²⁰² Poté se stalo (v rámci přemyslovské přerovské a posléze holasické/opavské provincie) součástí olomouckého biskupství.²⁰³ Následně bylo přiřčeno k některému ze Zdíkových arcijáhenství.²⁰⁴ Nejpozději od druhé čtvrtiny 13. století

¹⁹³ Datum zřízení uvedeno v matrice zemřelých z let 1737–1820, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 7, inv. č. 2675, fol. 23v. K poznání raněnovověkých bratrstev v olomoucké (arci)diecézi výrazně přispěl Vladimír MAŇAS, *Náboženská bratrstva olomoucké (arci)diecéze do josefinských reforem*, Brno 2003 (diplomová práce obhájená na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity). Sudické bratrstvo Maňas nepodchytil.

¹⁹⁴ V roce 1755 a 1759 byl ve farním kostele zvolen rektorem arcibratrstva Bohumil Bedřich Henn z Hennebergu, k roku 1755 se stal druhým asesorem Jan Henn z Hennebergu – nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 165r,v, 166r.

¹⁹⁵ Např. v kapli visel bratrský obraz – inventář sudického farního kostela, benefícia a fary z roku 1897 – tzv. kniha miscelaneí, SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 1.

¹⁹⁶ Nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 165r.

¹⁹⁷ Nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 165r. Z dalších volebních zápisů je zřejmé, že se struktura organizace vedení v čase měnila.

¹⁹⁸ Nejstarší dochovaná sudická matrika, ZA v Opavě, Sbirka matrik bývalého Severomoravské kraje, sign. H XVI 1, inv. č. 2669, fol. 139r, 167v.

¹⁹⁹ SOkA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 21.

²⁰⁰ SOkA Opava, fond Farní úřad Bolatice, inv. č. 29; SOkA Opava, fond Farní úřad Hlučín, inv. č. 13, 14.

²⁰¹ Šlo o spolek sv. Cecilie, spolek sv. Terezie (založen 1909), bratrstvo Nejsv. Srdce Ježíšova, obec III. řádu sv. Františka a katolický dělnický spolek (zřízen 1908), který v roce 1922 splýnul s mužským katolickým spolkem (založen 1897?) – srov. M. SKUPIEN, *Farní úřad*, s. 19.

²⁰² Přemyslovská holasická enkláva v okolí Hradce u Opavy, která se ocitla v českých rukou nejpozději v roce 1039, možná patřila pod pravomoc olomouckého biskupa. Církevní příslušnost k Vratislavi trvala de iure do roku 1229 – srov. Dalibor PRIX, *Vývoj církevní organizace na Opavsku do poloviny 14. století. Stav a úkoly výzkumu*, in: M. Borák (ed.), *Slezsko v dějinách českého státu. Sborník příspěvků z vědecké konference, pořádané pod záštitou prezidenta České republiky Václava Havla u příležitosti 50. výročí Slezského ústavu SZM v Opavě, Opava 1998*, s. 89–90; P. KOUŘIL – D. PRIX – M. WIHODA, *Hrady*, s. 417–418.

²⁰³ V roce 1201 Přemysl Otakar I. postoupil biskupství desátky z Holasicka – CDB II. Ed. Gustav FRIEDRICH, *Pragae* 1912, s. 18–21, č. 22; dále srov. D. PRIX, *Vývoj*, s. 92 a P. KOUŘIL – D. PRIX – M. WIHODA, *Hrady*, s. 417.

²⁰⁴ K olomouckému, či přerovskému; hradecké teritorium již dříve? Srov. D. PRIX, *Vývoj*, s. 93.

spadalo do nově vytvořeného opavského děkanátu a někdy před rokem 1255 bylo včleněno do vyššího správního celku – opavského arcijáhennství ustaveného biskupem Brunem ze Schauenburku.²⁰⁵ Komponentou této hierarchické struktury byla jako nejnižší článek také sudická farnost. Koncem 80. let 17. století náležel církevní okrsek kostela sv. Jana Křtitele velmi krátce k děkanátu Ketř,²⁰⁶ poté zase k děkanátu Opava a od roku 1729 k opětovně zřízenému děkanátu Ketř.²⁰⁷ Po roce 1742 se farnost ocitla v pruské části diecéze (od 1777 arcidiecéze), pro kterou byl v roce 1751 zřízen tzv. komisariát.²⁰⁸ V roce 1782 zrušil arcibiskup Antonín Theodor Colloredo-Waldsee-Mels již formální instituci arcijáhennství a nahradil ji hustější sítí arcikněžství. Farnost Sudice se stala součástí arcikněžství Ketř (komisař fungoval zároveň jako ketřský arcikněž).²⁰⁹ V polovině 50. let 19. století se obvod sudického chrámu vyčlenil z děkanátu Opava a stal se již natrvalo součástí děkanátu Hlučín.²¹⁰

²⁰⁵ K roku 1244 se připomíná jako opavský děkan farář v Nové Cerekvi Jan – CDB IV-1. Edd. Jindřich ŠEBÁNEK – Saša DUŠKOVÁ, Prague 1962, s. 131–132, č. 46; opavským arcijáhennem je poprvé v pramenech jmenován k roku 1255 kanovník Heidolf – CDB III-1. Edd. Jindřich ŠEBÁNEK – Saša DUŠKOVÁ, Prague 1974, s. 109–112, č. 55; dále srov. D. PRÍX, *Vývoj*, s. 94–95. Opavské arcijáhennství neznámo kdy zaniklo, každopádně v 16. století náležel opavský „distrikt“ do kompetence přerovského arcijáhna – srov. přípis olomouckého biskupa Marka Khuena z roku 1564 výše zmiňovanému Blažejí Siebenlothovi, kterému, jakožto arcijáhennovi přerovskému, bylo podřízeno nejen Přerovsko, ale i Opavsko (SOKA Opava, fond Archiv města Opava, kart. 46, inv. č. 751). Obnoveno pak bylo zřejmě někdy kolem roku 1600 – v roce 1614 zemřel jako kanovník olomoucký a arcijáhen opavský Daniel Haylig (srov. Metoděj ZEMEK, *Posloupnost prelátů a kanovníků olomoucké kapituly od počátku po nynější dobu I. 1131–1652*, opis z roku 1999 podle exempláře uloženého v knihovně ZA v Opavě, pobočka v Olomouci, č. 777; za zpřístupnění opisu vřele děkuji kolegovi Petru Tesařovi).

²⁰⁶ Jeho existence tehdy neměla dlouhého trvání. Ze souvislostí vyplývajících především z ketřské děkanské matriky (ZA v Opavě, fond Arcibiskupská konzistoř Olomouc, č. knihy 184a) a opavské děkanské matriky 1691 (DOZA; zahrnuje i farnosti, které jsou popsány v ketřské matrice) vyplývá, že děkanát Ketř vznikl roku 1688 nebo 1689 a zanikl nepochybně v roce 1690. Na podrobnou analýzu zde není prostor.

²⁰⁷ Děkanát Ketř byl opětovně zřízen v roce 1729, a to na základě biskupského mandátu z 15. července – srov. kniha opisů konzistoriálních nařízení opavskému děkanovi a jeho přípisů farářům děkanátu Opava, SOKA Opava, fond Farní úřad u P. Marie Opava, inv. č. 107 (pramen jednoznačně svědčí o tom, že sudická farnost musela ke ketřskému děkanátu náležet hned po jeho založení) a G. WOLNÝ, *Kirchliche Topographie I/5*, s. 208 (prvotní ustavení děkanátu neregistruje).

²⁰⁸ Srov. opis dekretu o vzniku komisariátu v knize opisů nařízení církevních a světských úřadů, SOKA Opava, fond Farní úřad Kobeřice, inv. č. 18, fol. 27v. Prvním komisařem byl jmenován opavický děkan a farář Karel Josef Flessel (Flehl). Úřad komisaře pak zastával zpravidla ketřský farář.

²⁰⁹ Srov. Jan BISTRICKÝ – František DRKAL – Miloš KOUŘIL, *Průvodce po státních archivech 14. Státní archiv v Opavě. Průvodce po archivních fondech – svazek 3. Pobočka v Olomouci*, Praha 1961, s. 5 a mapová příloha (správní rozdělení olomoucké arcidiecéze k roku 1782).

²¹⁰ V červenci 1855 kontroloval sudickou knihu kostelních účtů ketřský děkan a arcibiskupský komisař Karel Ullrich, od července 1856 pak prováděl revizi již hlučinský děkan Šimon Richter – SOKA Opava, fond Farní úřad Sudice, inv. č. 6. Srov. také J. KRAKOVIC, „*Kronika*“, s. 313. Dále jen stručně dodejme, že v letech 1920–1938 patřily Sudice do československého dílu arcidiecéze, přičemž hlučinský děkanát nebyl zařazen do žádného arcikněžství. V období let 1938–1945 se sudický církevní obvod stal znovu součástí pruské části arcidiecéze (děkanát Hlučín, arcikněžství Ketř), kterou spravoval (společně s nově vzniklou částí sudetskou) generální vikář, jenž úřadoval z Braníc. Po roce 1945 setrvaly Sudice v hlučinském děkanátu, jenž opět nespadal do kompetence jakéhokoliv arcikněže. Dne 1. ledna 1952 vstoupilo v platnost nové územní rozdělení olomoucké arcidiecéze. Sudická farnost byla v rámci děkanátu Hlučín zařazena do arcikněžství Ostrava. V roce 1996 se stala součástí nově zřízeného biskupství ostravsko-opavského. Srov. M. SKUPIEN, *Farní úřad*, s. 19.